

ZVONA DELORITE

Glasilo župe Uznesenja Marijina — Kuna
Godina XXIV. — Broj 68. — Uskrs 2020.

2020.
#68.

B
O
G
Ž
I
V
O
T
A
I
S
M
R
T
I

NE RADI NIŠTA
JE KULTURA BEZ BOGA
NI DANAS NI SUTRA
UČVRSTI SVOJ MIR
IZMEĐU POČETKA
I KRAJA
KAZALJKA KOJA IDE.
IDE, DA BI STALA.
G.G. 2011. 170 G.

*Zašto tražite živoga među
mrtvima? Nije ovdje, nego
uskrsnu!*

Lk 24, 5-6

Draga braćo i sestre, poštovani čitatelji!

U ovom broju donosimo kratki pregled događanja na Župi, promjene koje su nastale odlaskom braće franjevac, odnosno odlaskom jednog te dolaskom drugog župnika.

Tu je i naš hodočasnik. Dug je to put, učinjen za Isusa i na čast njegovoj slavi. Pješačio je umjesto nas i prikazao nas Gospodinu. U svojoj naprtnjači nosio je svoju obitelj, svoj Orebić i Kunu, cijeli Pelješac, cijelu domovinu Hrvatsku! Sve nas je prikazao Bogu! Budimo mu zahvalni i s ljubavlju pročitajmo njegov tekst, popratimo ga našom molitvom za žrtvu koju je prikazao za nas i čije plodove ubiremo. Dogovorom našeg župnika don Alena i brata Dražena lijepo je raspoređeno bogoslužje. Svete mise i sveta ispovijed svima su nam dostupne!

Tu je i Zajednica Karmel Božjeg Milosrđa. Ona se nastanila u našoj Župi i neprestalno moli za nas.

Trudimo se da u Zvonima bude za svakoga po nešto. Nije bilo članka koji nije bio pohvaljen. Često su jedni postajali inspiracija drugima. Možda se potkrala i koja greška..., ljudski je griješiti, ali i praštati. Ništa nije bilo napravljeno u zloj namjeri. Stoga se ispričavamo svima onima koje smo nehotice povrijedili. To nam uistinu nije bila namjera...

Događanja je u Župi tijekom 2019. godine bilo puno. No, zbog ograničenog broja stranica ovoga broja Zvona Delorite jedan smo dio vaših tekstova morali izostaviti.

Našim čitateljima, svim ljudima široka srca
i dobre volje čuvala vas i branila
GOSPA MARIJA NA NEBO UZNESENA
GOSPA DELORITA.

Pismo urednice

Dragi prijatelji, poštovani čitatelji!

Vremena se mijenjaju..., no naša obveza i dalje ostaje – pobrinuti se da novi broj *Zvona Delorite* iziđe. Nažalost, ovaj broj *Zvona* neće izaći u onakvom obliku, u kakvom ste se naučili da bude – tiskanom; ovo će nam biti prva *Zvona* u on line obliku. List je bio pripremljen davno prije, no zbog novonastale situacije, tek je sada „pušten u život”. U međuvremenu se mnogo toga u našoj Župi promijenilo pa sve te promjene nisu zabilježene u *Zvonima*. Ne samo da nisu zabilježene, već su neke i izmijenjene. Stoga vam se, dragi čitatelji, odmah na početku ispričavamo i molimo vas za razumijevanje.

Budite dobri pa i vašim bakama i djedovima koji se možda ne služe tako vješto internetom, pročitajte štogod iz naših *Zvona*.

Kako vidite, vrijeme nije stalo..., krenulo je dalje. *Corona* nas nije zauzavila, ali nam je nametnula nova pravila.

Zdravi i veseli nam bili!

Uredništvo

I hvala našem župniku, don Alenu kojega u ovim teškim vremenima ni *Corona* nije spriječila da nam se obrati Božjom riječju i bude nam u svemu podrška!

Iz života Crkve

Don Alen Keri

Don Alen Keri rođen je 7. prosinca 1986. godine u Osijeku. Sin je Ivana i Marije (rođ. Sivrić). Osnovnu školu završio je u Osijeku, srednju školu počeo je u Zagrebu, a završio u Osijeku. Na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu završio je Filozofsko-teološki studij i stekao naziv magistra teologije. Na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu upisao je poslijediplomski specijalistički studij Pastoralne teologije (usmjerenje Pastoral župne zajednice). Godine 2013. imenovan je župnim vikarom u Župi sv. Mihajla u Dubrovniku. Godine 2015. godine preuzima Župu sv. Petra i Pavla u Trpnju i Župu sv. Kuzme i Damjana u Donjoj Vrućici, a 2018. godine uz ove dvije župe preuzima i Župu Uznesenja Blažene Djevice Marije u Kuni.

**Pustinjačko – misionarski
“KARMEL BOŽJEG MILOSRĐA“**

Crkva Gospe Delorite i samostan sestara

Raspored svetih misa i duhovnog programa najavljuje se
u župnim oglasima i na vratima crkve.

Posjet crkvi – po dogovoru

Vrijeme dostupnosti sestara:

10.00 - 12.00h ili 15.30 - 17.00h

Pozvoniti na samostan ili zvati na telefon:

sestra Maja Pavla Bašić (098/9471-402)

stari kućni broj samostana više nije aktivan

e-mail adresa: KBMtotaTua@gmail.com

Svećenik (Za hitnu potrebu i drugo)

10.00 - 12.00h ili 15.30 - 17.00h

Brat Dražen Marija Vargašević (098/9870-717)

Privremena adresa: Kuna 4

E-mail adresa: KBMtotusTuus@gmail.com

Internet adresa: www.KarmelBM.wordpress.com

Dubrovačka biskupija

BISKUPIJSKA SINODA

Mate Uzinić

NEKA U VAMA BUDE ISTO MIŠLJENJE KAO I U KRISTU ISUSU (Fil 2, 5)

Molitva za sinodu, moli se poslije svake svete mise

Sveti Oče,
izvore dobrote i milosrđa,
molimo te, pokaži nam
put kojim je naša
dubrovačka Crkva pozvana ići,
u ovom našem vremenu.
Nauči nas da tim putem hodimo
u zajedništvu, suradnji i suodgovornosti,
kako bi naša biskupijska zajednica
sve više postajala vidljivim znakom
tvoje prisutnosti i ljubavi.

Pomozi nam da budno oslušujemo
poticaje tvojega Duha
kako bismo osjetljivi za potrebe svih ljudi,
ispravno čitali i razlučivali znakove vremena
te bili u svijetu svjedoci radosti i nade.

Vodila nas na ovom našem
sinodalnom putu Kristova riječ,
Duh Sveti nam bio svjetlo,
euharistija snaga.
Blažena Djevica Marija,
Gospa od Porta i Milosrđa,

sveti Vlaho, naš Parac
I blažena Marija od Propetoga Isusa
bili nam zagovornici.

To te molimo po Tvome Sinu i našem Gospodinu Isusu Kristu,
koji s tobom Ocem, u jedinstvu Duha Svetoga,
živi i kraljuje u vjeke vjekova.
Amen.

U Dubrovniku o svetkovini Duhova 2019. godine

Kronike

Uskrs u Matici

Sveto vazmeno trodnevlje muke, smrti i uskrsnuća Gospodnjega u Matici predvodio je župnik don Marinko Šljivić. U propovijedima nas je potaknuo na razmišljanje, prvoga dana: tko sam ja; drugoga dana: što sam ja, zašto postojim, vjerujem li da je Isus moj spasitelj? Hoću li prihvatiti njegovu ispruženu ruku ili ću i idućeg Uskrsa ući u crkvu s košaricom zbog običaja, uzimajući sve ove događaje kao dio folkloru?!

U noći bdjenja puhalo je i kišilo. Obred svjetla. Uprkos jakom vjetru uspjela se pred crkvom zapaliti vatra na kojoj se upalila svijeća koja se nosila sredinom crkve. Na njoj su se palila naša mala svjetla. Mistika događaja i snažno pjevanje *Aleluja* odjekuje crkvom. „Uskrsne Gospodin! Uistinu uskrsne! Aleluja!”

Na sam dan Uskrsa, crkva je bila dupkom puna. Uz zbor narod je pjevao najbolje što zna i može. A može i zna; ima dosta ljudi koji znaju lijepo pjevati. Osobito mladi. Ovo je prilika da ih se potakne da dođu u crkvu da se uključe u zbor, da uveličaju slavlje, Bogu da zapjevaju!

Devetnica Božjem Milosrđu

U crkvi Gospe Delorite, kroz uskrsnu osminu pred izloženim Presvetim Sakramentom održana je devetnica Božjem Milosrđu. Svetkovina je to Zajednice Božjeg Milosrđa koja boravi u Deloriti. Deveti dan, nakon svete mise počelo je euharistijsko klanjanje (24-satno). Ljudi su se javljali i uzimali jedan sat klanjanja pred Presvetim.

Ako je luda stađona, nijesa ja

Dica su se uvek počimala kupat za prvi mađa. Ove godine o temu nije bilo govora. Kiše, vitar i studen učinili su da je sve do polovice đunia vajalo nosi debelu robu i pokriva se krpaturima.

Da se ko bijo svuko u litnju robu, stari bi mu rekli: „Oli ćeš ti ko Gančo Dubrovački?”

Gančo je bijo gospar dubrovački. Na prvi dan prolića zahladnilo, idu judi zabulani, tresu se od studeni. Kad evo ti Ganča u litnjon robi: „Ako je luda stađuna, nijesa ja! ”

Sutra, dobijo plavuritu i ode ti moj Gančo!

Prva sveta pričest

Suza je iz oka kapnula, ni od *dice* ni od roditelja, već od don Marinka.

Kuna: Prva sv. Pričest, 26.svibnja 2019

Proslava blagdana Gospe Delorite Delorita bez fratara

Uz lijepo vrijeme i veliki broj vjernika proslavljen je blagdan Župe i Dan Općine – Gospa Delorita.

Proslavi blagdana prethodila je trodnevna priprava koju su predvodili svećenici okolnih župa, a priprava je završila 24-satnim euharistijskim klanjanjem.

Vrijeme je bilo lijepo, veliki broj vjernika pristigao je sa svih strana te pokazao koliko je ovaj puk privržen svojoj Nebeskoj zaštitnici.

Euharistijsko slavlje predvodio je biskup Mate Uzinić uz sudjelovanje većeg broja svećenika. Sve se odvijalo po običaju. Gospin kip okićen ružama, nošen na rukama mladića, prošao je od Delorite do Matice. Tu je biskup molio zagovor i blagoslov. Na povratku u Deloritu održano je misno slavlje.

Sveti Jurje

Od odlaska fra Matije sa službe na Župi nije bilo procesije ni mise na Svetomu Jurju. Krenulo se ispred crkve sv. Tome uz pratnju zvona, s barjacom. Na jednoj strani barjaka je lik sv. Vlaha, a na drugoj lik sv. Jurja. Dan je bio lijep. Skupio se popriličan broj vjernika, generacijski od sedam do osamdeset i jednu godinu. I što je najvažnije, svi su uspjeli doći do vrha do kapelice podignute u čast sv. Jurja po kojemu je brdo dobilo ime. Kapelica je stradala od groma. Djelomično je obnovljena.

Pogled odozgo je predivan. S jedne strane vidi se cijela Župa i dio Maloga mora. S druge strane vidi se Veliko more i susjedni nam otoci.

Don Marinko je održao sv. misu. Osim što se osvrnuo na život i legendu o sv. Juri te pokolj u Šri Lanki, potaknuo nas je i na razmišljenje o požudi koja

nas razdire, što radimo i kako živimo te kako bismo mi kao kršćani trebali živjeti. Jako je puhalo. Mala kapelica pružala nam je slab zaklon. Kako je puhalo najbolje se vidi po fotografijama.

Blagoslivljala se loza i maslina, polje i oni koji ga obrađuju, vino i vinari, a s druge strane brda blagoslivljale su se barke, ribari i ribarski pribor, more i sve što po njemu plovi.

Neki pričaju da: (...) „za lipog vrimene kad se *posli* kiše razgali, kad se sve čini blizu, tada se *ozgara* vidi Italija, poluotok Monte Gargano!”

Duhovi – Pedesetnica

Sveta misa održana je u Matici. U propovijedi oslanjajući se na Sveto pismo i Riječ Božju don Marinko postavlja intrigantno pitanje s osvrtom na evanđelje: „Zašto mi danas nemamo darove Duha Svetoga?” Potkopava li ono materijalno ono duhovno u nama? Može li nas sve bogatstvo ovoga svijeta učiniti sretnim? Don Marinko nas je potaknuo na razmišljanje o našem svakodnevnom životu u kojem se naglasak daje na imati, a ne na biti te gdje i kako su darovi Duha Svetoga u današnjem svijetu „zapeli”.

Tijelovo – Korosante

Još se neki spominju kako je u stara vremena na Korosante veliki procesjun hodijo od Kune ispod Zagujina, kroz Granice, do crkve sv. Vida pa odatle preko Milovića peča do sv. Petra gdje je završavao sa svetom misom. Posljednjih sedamdesetak godina procesija s Presvetin se kreće samo parkon ispid Delorite, na mistima se zaustavlja, odakle svećenik blagoslivlja poja. I ove se godine sve održavalo po običaju.

Nagrade

Na najvećem ocjenjivačkom skupu vina u Londonu, u veklikoj konkurenciji s više od 17 tisuća uzoraka vina iz cijeloga svijeta nagrađena su vina s Pelješca i to:

Vinarija Roso:

- srebrna medalja za POSTUP 2012. i PROŠEK OD RUKATCA
- srebrna medalja za DINGAČ 2015.

Tvrtka Dingač Skaramuča:

- srebrna medalja za POŠIP 2017.
- brončana medalja za DINGAČ REZERVA 2015.

Vinarija KORTA KATARINA:

— srebrena medalja za POŠIP 2017.

Novitati

U devedeset i devetoj godini života (nedostajalo mu je samo šest mjeseci da napuni sto godina) umro je u Potomju Živko Kiridija. Pamtimo ga kao uzornog poljoprivrednika, odličnog nogometaša i dugogodišnjeg člana Hrvatske glazbe Potomje.

Njegov mještanin i susjed Stijepo Antičević Barunić, proslavio je stoti rođendan u Domu u Dubrovniku. Iako je po uvjerenju bio ateist, rođenog Potomjanina pamtimo po pričanju:

Otac mi je pripovido da je u nas na zemji, kolo mosta u Oštrikama bila crkvice svetoga Vlaha. Kad je vojska probijala put od Potomja do Pijavičina, tada smo našli temelje te crkvice i kameni križ i ja sa ga donio doma. Eno ga u mene naprikuću.

Kada se gradila vinarija u Potomju, onda se u temelje ugradila boca. Unutra su bila imena zadrugara. I to se ukopalo u temelje vinarije.

Kad se prvi put počelo pridavat grožđe na vinariju, ja sam imo fotoaparat, brzo sa pošo doma i sliko one što su pridavali.

Zalokva je bila velika lokva iskopana u krvavcu. Govoru da je na dno stavjen kamen s uklesanim križen. Tu se pojila stoka .

Bio sa jedan od pokretača ideje da se probije tunel Dingač.

Bijo san od prija, prijatej sa zapovjednikon južnog bojišta, generalon Bobetkom. Za vrime Domovinskog rata posjećivao me u Potomju. Bilo je vrime zavita od košara kad po običaju ništa nismo smili iznosit ni unost u košare, pa sam reko generalu Bobetku da bi mu do damižanicu vina, ali je u nas takav zavit. On je reko dobro, drugi put. To je razumio.

Dica su u procesiji na svetoga Jurja hodila u postolima. Ozgara bi se vraćala bosa, s postolima obišenin priko vrata. Otada, pa sve do kasne jeseni postole se više nisu obuvale.

Objava

Don Marinko je pročitao pismo biskupa Mate Uzinića i time obznanio pučanstvu svoj odlazak na drugu službu.

Sveti Antun

Svetac cijelog svijeta okupio je veliki broj ljudi na euharistijsko slavlje. Delorita je zasjala u svoj svojoj ljepoti. Ženski red sestara Karmela BM lijepo održava crkvu. Sve blista, sjaji, odiše radošću i ljubavlju. Sveti Antun je sišao među narod, okićen je ljiljanima i svim vrstama cvijeća. Narod se potrudio uresiti dragoga sveca. Misno slavlje vodi don Marinko, a brat Dražen ispovijeda. Kolike nam je Delorita izmolila milosti preko ova dva svećenika, vjerojatno nikad nećemo biti svijesni. Ministranti na oltaru kruže kao anđeli. Narod pobožno sluša, posebno pažljivo se sluša propovijed. Svatko se mogao pronaći u homiliji koja je bila poput molitve. Povezujući sveca kao onoga koji pronalazi izgubljeno – govorilo – molilo se, da svetac pronađe naše izgubljene roditelje, izgubljenu braću, sestre, rodbinu, prijatelje, izgubljenu djecu, izgubljenu vjeru, povjerenje u sebe, u druge ljude, izgubljeni mir, izgubljenu ljubav, izgubljenog muža, ženu, izgubljeno dostojanstvo... Molimo sveca svega svijeta da nam pronađe, da nam se vrati u to naše izgubljeno.

Brat Dražen se priključio u procesiji koja je išla parkom, a sve je pratio Ivan Pavao II. sa svog kamenog postolja.

Mato Celestin Medović (1857. – 1920.)

„Samostan leži na osami, udaljen od mjesta pet šest časa hoda na dosta lijepom položaju odakle se uživa lijepi pogled na polje desno uz put zapada do Košarnjeg Dola, a lijevo sve do Pijavičina, Pantetića, Vlahovica i Subriane. Samostan po prvom projektu morao je imati tri krila, a četvrti je morala crkva sačinjavati. Ali sada je samo jedno krilo izgrađeno te djelomično dio drugoga.”

„Crkva je krasna u stilu *renaissance* na tri lađe s osam četverouglastih stupova od finog korčulanskog kamena koji uzdižu svod sred(nje) lađe. Crkva je sva popločana mramorom s bijelim i sjevim (*bardiglio*) kockama. Imade pet mramornih oltara od kojih vebelni glavni oltar, djelo br. Bertopelli iz Vrboske na otoku Hvaru, ushićuje svakog gledaoca sa svojom osobitom ljepotom, a isto tako i dvije ispovjednice da ljepših nigdje pa niti u Rimu vidio nijesam.”

(iz knjige *MATO CELESTIN MEDOVIĆ – AUTOBIOGRAFIJA*, priredili i pogovorima popratili Antun Karaman i Luko Paljetak, Kulturno umjetničko društvo *Mato Celestin Medović*, Kuna na Pelješcu 2015.)

Ispovjedaonica u Deloriti

U sklopu obilježavanja 162. godišnjice rođenja Mata Celestina Medovića u Kuni je u studenom održana tradicionalna likovna kolonija. Sudjelovali su Emil Bobanović Ćolić, Stipe Nobilo, Josip Škerlj, Mišo Baričević i Nino Dubčić. Nastali radovi bit će izloženi u galeriji Kulturno-umjetničkog društva Mato Celestin Medović.

Al od svega najveća je ljubav

Vjeruj

Znam, nekad će biti teško vjerovati,
mislit ćeš da su to pretjerivanja, laži, gluposti,
ali nemoj sumnjati, ljubav je njegova neupitna.

Vjeruj, vjeruj mu,
možeš mu vjerovati, neće te iznevjeriti.

Nećeš ga čuti,
al izusti Ime njegovo i On će čuti tebe,
posvetit će ti cijelog sebe.

Vjeruj da bol tvoju On očuti,
ne moraš ga sresti,
al vjeruj da će se naći tu,
kad ideš prema dnu.

Vjeruj, On će uvijek biti tu,
s tobom u tvom očaju,
ruku svoju daje ti.

Marina Borovina

Dvoličnost

Kako je lako
Upirati prstom
Na tuđe grijehe,
A skrivati svoje
Kao zmija noge.

Zar tuđe suze
Mogu nekom
Biti melem
Za vlastite rane?

Svi oni koji se
Zla ne klone,
Neka upale svijeću,
Pogledaju istini u oči,
Pomole se Bogu i
Pometu cvjetove zla
Ispred svoje kuće!

Štefica Jakir

NAJ atavizam ili nešto slično!?

Najbolji, najljepši, najpametniji, najkuskusniji, najprirodniji... i tako dalje, skoro bez kraja.

Sigurno smo se svi susreli i susrećemo se s ovim superlativima u svakodnevnoj komunikaciji. Bilo da je priča o vinima, maslinovom ulju..., bilo da je priča o klimi, bistrini mora, prirodnom skladu, okolišu, ljepoti naših djevojaka. Od njih nisu imuni ni komunikacijski mediji, dapače oni ih i potiču.

Tumačiti ovo velikim domoljubljem ili lokalnim patriotizmom bilo bi očito pogrešno. Prije bi se to moglo tumačiti nedovoljnim poznavanjem stvarnog okruženja, odnosno nepoznavanjem slike i stvarnosti svijeta.

Sjećam se svojeg djetinjstva i prvih kupanja u priobalju Dingača. Moj djed me je tada pitao: „Je li da je ovo najljepše?“ Sjećam se i svojeg odgovora: „Djede, ovdje smo mi rođeni, ovo je drago, a lijepo je Makarsko primorje.“ Tada ono još nije bilo napučeno i izgrađeno.

Nismo skloni pokušaju ispravnog vrednovanja svog; da ne govorim da bi doza skromnosti, koja je obveza našeg svjetonazora, dobro došla u ovakvim prigodama. Često sam u svojoj praksi bio zatečen kada sam predstavljan kao najbolji projektant, iako bi mi puno draže bilo, da sam predstavljen kao iskusni projektant jer to je bilo bliže istini.

Dobrim dijelom NAJ je naš atavizam. Koliko je to naslijeđe iz prošlosti, a koliko je tome neki drugi razlog, teško je reći. Naša siromašna i isposnička prošlost izuzetno je „bogata tuđinskim vlastima i vladarima“. Oni su uvijek tražili i uzimali preko realnih mogućnosti siromašnog stanovništva. Radilo se uglavnom o naturalnim davanjima jer do novca se uvijek teško dolazilo. A malo se jedino moglo i dobiti prodajom najboljeg naturalnog proizvoda. Prema tome, uvijek se poreznik ili kupac trebao uvjeravati kako dobiva najbolje, kako bi bar nešto ostalo siromašnim obiteljima. Slično je danas na tržnici ili stočnim pazarima. Za pršut, vino, zelen ili stoku možemo dobiti

više jedino ako je NAJ. Nije to ništa novo u trgovačkom svijetu. Međutim, postupno se uvode realnija mjerila i NAJ nije više dovoljan argument.

I sucu i doktoru uvijek se davalo najbolje. I kćerku se za udaju opremalo najbolje. Sina se u vojsku ispraćalo s najveselijim pjesmama i najobilatijim blagovanjem.

Zapravo, nismo imali ni priliku ni razlog uvoditi objektivnije pokazatelje. To od nas nije nitko ni tražio i tome nas nitko nije učio!

Uvođenjem preciznijih mjerila za ocjenu stvarnih vrijednosti NAJ i dalje ostaje mjerilo naših opisa, ali nažalost ne objektivnih. Kada su nam komunikacije približile okružja, NAJ se ne povlači, s njim se i dalje prezentiramo pogotovo kad se uspoređujemo s drugima.

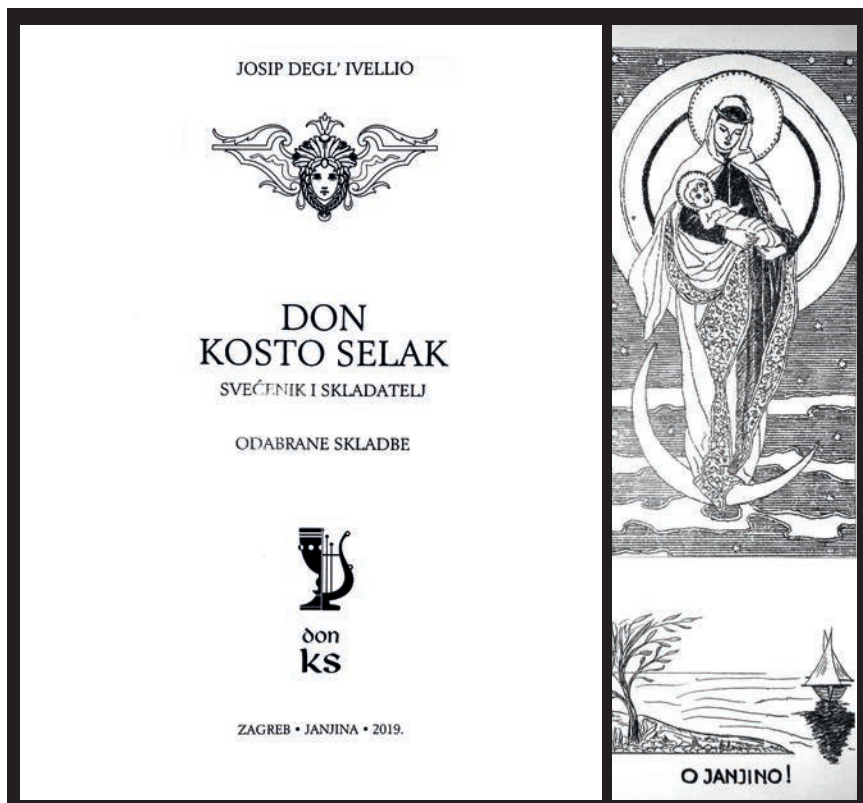
I u školama su nas učili o izuzetnom bogatstvu i najboljim vođama.

Tako sve do danas. Zato je i strašna spoznaja da u najljepšoj i najizdašnijoj zemlji s najljepšom klimom i najvrednijim ljudima, živimo tako skromno. A što je razlog tomu? Tražimo ga u lošoj politici i svjetskim urotama što je djelomično istina, ali je također razlog i kriva percepcija naše stvarnosti. Oni koji su se na vrijeme realno suočili sa stvarnošću, puno bolje su se othrali životnim nedaćama koristeći svoje ljudske potencijale ili ih ubrzano razvijajući. Najbolji su primjer narodi sjevera. Ljudskim potencijalom stvorili su izuzetnu tehnološku proizvodnju, oblikovali proizvode dobrim dizajnom i postali uzor ljudskog mara i kreativnosti.

Život će i nas prisiliti na slične postupke. Sigurno nije NAJ otvarati nove studije, a zatvarati tvornice i brodogradilišta. NAJ bi trebalo biti otvarati nove studije i otvarati nove tvornice, saditi nove vinograde, vrijedno raditi, brinuti se o starijim i nemoćnim, uz obaveznu ljubav prema Bogu i bližnjima.

Ivo Santica

Slike iz knjige "Don Kosto Selak - svećenik i skladatelj - odabrane skladbe"

Hodočasnička čizma

„Pobjedniku, onomu što do kraja bude vršio moja djela, dat ću vlast nad narodima: vladat će njima palicom gvozdеноm, kao posude glineno satirati ih -kao što i ja to primih od Oca svoga. I dat ću mu zvijezdu Danicu. Tko ima uho, nek poslušaj što Duh govori crkvama!” (Otk 2, 26–29)

Zvijezda

(9. dio)

Bijaše to u ljeto 1986., za onih vrućih, a čistih, bezoblačnih dana u kolovozu, kada svi ljubitelji i zagovaratelji ljeta i takvih vremena dođu na svoje, uživajući u toplom plavetnilu mora bez dosadnog maestrала koji sve to razbarušuje i izvalja. Iako je izgledao nov, polovni Golf „dvica”, dizelaš, uz oblak dima izgorenog goriva, nekako je hvatao zalet po serpentinastim uzbrdicama peljeških uskih i tradicionalno loših cesta, boreći se snagom svoga jedva pedeset kilovatnog motora, uvijek na granici druge i treće prijenosne brzine. Bio je to odličan automobil za ono vrijeme, mnogi se kunu u njega i danas, kao i moj stari, koji bi sve dao (pouzđano to znam), da takve klase automobila beskonačno dugo traju i narodu su na prodaju uvijek, jer po njemu i takvima, razumljivo, nema se tu više što filozofirati i nanovo neke nove, uljepšane verzije i serije proizvoditi, sve je već proizvedeno i utvrđeno: ako je nešto dobro-dobro je, pa čemu onda dalje komplicirati život.

Osim što su tada njemački automobili imali čvršću i jaču karoseriju, općenito se držalo, tražilo i težilo k tome da manje-više stvari imaju što duži rok ili vijek trajanja (bilo bi dobro više od desetljeća), počevši od bijele tehnike pa nadalje. Razumljiv je bio konformizam ondašnjih ljudi i način života prije: jednom kad si nešto kupio-kupio si i riješio potrebu za tom stvari trajno, bez zabrinutosti hoće li se ona pokvariti za vrijeme trajanja rokova iz garantnog lista, koji nije trebalo tako pažljivo čuvati kad danas. Ne znam tko

je proizvodio audiokasete onda, ali znam da njihov vijek trajanja i nije bio nešto dug vjerojatno i zbog loših auto radiokasetofona koji su često gutali i izvlačili traku iz njih. Osim, recimo, ako se nije radilo o njemačkom auto radiokasetofonu marke „Grundig”. A jednom kad bi se ta traka iz kasete izmigoljila van, znaju to mnogi, pa i moj stari, trebalo ju je pažljivo i strpljivo uvlačiti i namatati nazad, obično se to radilo nekakvom istrošenom kemijskom olovkom, do te zgrade zametnutom negdje ispod suvozačeva sjedala, jer traka se znala izvući baš onda i u trenutku kada je na red stigla omiljena pjesma odmotavši se već u par stihova. Znalo se to često događati i u našem Golfu „dvici“, baš na tim vrletnim uskim uzbrdicama, kad nervoza raste, jer se ispred nakačio teški teretni kamion, bez ozbiljne prigode da ga se zaobiđe.

Iz nekog razloga, uvijek na povratku s trsteničkih plaža, na toj uzbrdici iznad Trstenika, koju nazvaše Prisoj, prema Taboru i Pijavičinu, svirala je i bez greške se odmotavala pjesma „Svoju zvizdu slidin”. Ni onda, a ni kasnije, nije mi se činila posebno bitnom ili toliko važnom da bi se pronašlo dovoljno razloga za uplitanje u dublju analizu samog teksta te pjesme (koju je tako sjajno otpjevao Oliver Dragojević), niti potruditi se razumjeti njezinu stvarnu poruku, pa bilo to samo za vrijeme njezina trajanja, u onih odmotanih 3:35 min. Ne, mene je zanimalo samo refren te pjesme, i to refrena samog radi, znao sam ga napamet, ali, njime siromašno nadahnut, vezivao sam ga donedavno samo sa slikama tog trsteničkog ozemlja. A refren ide ovako: *I zato svoju zvizdu slidin / Za njon san uteka / Samo nju sad vidin / Lipo san ti reka / Svoju zvizdu pratin / Za njon san uteka / Možda se i vratin / Lipo san ti reka.*

Gotovo sigurno je da se ne bih previše upuštao u razmišljanje o toj refrenskoj izvedbi i zvijezdi koja je refrenski objekt, da se opet ljeti, gotovo trideset godina kasnije, jednog kolovoškog dana, slične osunčanosti kao one 1986., nisam zatekao u gradiću Carrión de los Condes, na pragovima grada Sahagúna i pola hodočasničkog puta. Eto, baš tamo, u tom Carrión de los Condesu, pjevajući, svoju zvijezdu slijede, za njom su utekle redovnice reda svetog Augustina, časne sestre augustinke. Sve je počelo, kako je to bivalo obično na hodočasničkom putu, euharistijskim slavljem u Iglesiji Santa Maria del Camino ili Svetoj Mariji od Puta, čija unutrašnjost i nije

bozna koliko prostrana. Natiskali smo se svi u one uske i niske klupe, i to popriličan broj hodočasnika, dok su augustinke pjevale i svirale kao da im je to prva i zadnja euharistija u životu. Neka mi On oprosti svu onu moju rastresenost toga dana u Njegovoj kući, i na Njegovoj gozbi, ali eto, toliko sam onemoćao onda da nisam mogao ništa drugo doli nepomično buljiti u njihova svijetla i sretna lica, i slušati povišene harmonične ženske glasove, zanemarujući sve ostalo.

Bile su bijele, a opet redovničke haljine tih augustinke imale su nešto i od nijanse sive. Htio bih i danas ostati u uvjerenju da one nipošto ne žele isticati bjelinu svojih redovničkih haljina, onoliko koliko se to može, jer bjelina kojoj se one upinju, rezervirana je samo za Onoga koga slijede i za kojim su se utekle. „Jednostavno bi to trebalo biti”, počeo sam analizirati i tražiti kojekakve primjere, „ako apostol Petar nije htio da ga razapnu uspravno kao Krista, smatrajući se nedostojnim umrijeti na takav način, već je tražio da ga se raspetog okrene naopako, onda bi i ove augustinke mogle posegnuti za jednim puno manjim, ali sličnim vidom poniznosti, prigušujući bjelinu svojih redovničkih haljina, priznajući tako svjetlinu i sjaj samo haljini Onoga koji svijetli jače od Sunca.”

Carrion de los Condes

Gitara augustinki u Iglesiji Santa Maria del Camino svirala je i dalje, a one su pjevale. Treba li posebno objašnjavati što gitara znači za Španjolce i kako se oni prema njoj uopće odnose? Kada bi se održavao kakav referendum vezan uz povijest nastanka gitare uz glavno referendumsko pitanje čiji je zapravo ona izum, vjerujem da Španjolci apsolutnom većinom glasova ne bi dovodili u sumnju da je to instrument koji je nastao kod njih, u Španjolskoj, u ovakvu obliku u kakvu ga poznajemo danas. Pa i unatoč tome što neki tvrde da su ga na Iberijski poluotok donijeli Arapi, ali, što se mene tiče, o tome neka razbijaju glavu oni koji se bave poviješću glazbene umjetnosti. Puno važnije od pitanja gdje je gitara nastala i tko ju je donošao i prenašao vjekovima okolo-naokolo jest pitanje kako i na koji način se taj instrument svira, kako se uz njega prija i s njime živi. Ako ćemo po takvim zadanim kriterijima, onda je gitara nedvojbeno oduvijek bila (i bit će) izvorno španjolski instrument, koji su posudili Europi, ali instrument koji se u njihovim rukama najbolje svira i čije žice pod njihovim prstima prenose jedinstvenu španjolsku energiju i melodiju. E pa nisu te španjolske augustinke baš tako vehementno svirale i pjevale kao što sam skoro naveo na takav zaključak, svirale su i pjevale dovoljno hrabro, čisto, a vedro i dostatno glasno, da je iz njihovih glasova izbijalo toliko samopouzdanja, volje i zanosu, koliko smo ga imali svi mi ostali skupa u crkvi. A njih je toga dana u Iglesiji bilo tek tri, možda četiri. Tako to biva kad je čovjek siguran u svoju zvijezdu koju prati, sve što pod njom radi, bilo da pjeva ili pleše, čini to s osjećajem i pravom mjerom, istančanog ukusa, ne preglasno, a opet ni ispod glasa, uvijek jedinstveno i obojeno temperom temperamenta zemlje kojoj pripada.

Augustinke su svoje odsvirale i otpjevale, euharistija je završila i još je jedino ostalo da nam svećenik udijeli svoj blagoslov za nastavak puta. Hodočasnike je prozivao po zemljama iz kojih su dolazili, a uhu je zaista bilo ugodno čuti kako se iz njegovih usta, na španjolskom jeziku zvonko prolama riječ Croacia. Nije to bio jedini blagoslov toga dana ili, pravilnije bi bilo reći da se taj svećenikov blagoslov nekako malo oduljio, rastegnulo preko svih onih klupa po svim kutovima Iglesije Santa Maria del Camino, jer su augustinke odlučile cijelu tu stvar same dovesti do kraja, onako kako su one naumile da bi trebalo. Učinile su to tako što su svakome od hodočasnika predale po jednu, od papira skrojenu šesterokraku zvijezdu, ukrašenu

bojama drvenih bojica, a možda i pastela. Rekoše nam one otprilike tad da je Krist jedina prava, istinska zvijezda koja vječno sja, a da ovu, koju su nam predale, nosimo sa sobom kao podsjetnik na današnji dan i udijeljeni nam blagoslov, sve tamo do Santiaga. Bila je to, a još uvijek jest, zvijezda od papira koja sja na jedan poseban način: prodirala je ne samo u dubinu srca već je pokretala i preokretala misli, uključivala se poput živčanog impulsa u kemijske procese između moždanih stanica, bistrila je um i spoznaju, davala je odgovor i podučavala o svrsi i cilju ne samo ovog hodočasničkog puta nego i onog još važnijeg – cjeloživotnog.

Prvo pitanje koje bi svaki hodočasnik sebi mogao i možda trebao postaviti, nakon doživljene iznenadne duhovne diverzije tim papirnatim kreacijama u Carrión de los Condesu, trebalo bi biti: „Kuju zvijezdu u svojem životu trebam pratiti, koju slijedim, za kojom sam se utekao?” Pogledamo li u nebo (naravno da to svi činimo često) i divimo li se beskraj u zvijezda ili grozdovima zvjezdanih galaksija, teško da se iz zadane perspektive možemo odlučiti koju bi izabrali za sebe jer, koliko god lijepu i sjajnu pronašli i k srcu je ukrali, uvijek postoji opasnost da ugledamo još sjajniju, blještaviju i ljepšu, odbacimo onu prvu pa pobjegnemo k onoj koja nas je trenutno zavela, i tako do u beskraj. Ili, ne moramo baš svaki put gledati u vedro nebo da ih potražimo i ugledamo, one mogu biti drugačijeg oblika i sjaja nego što je onaj nebeskih, mogu biti blještavilo ili jaki odsjaj vlastitih častohlepnih ambicija, čežnji i požuda za zemaljskim blagom ili moći, kako kome drago. Želim reći da se toga dana u Carrión de los Condesu dosta toga sjedinilo u jednu cjelinu i događaj da bi ga se tek tako olako prepustilo samome sebi, odbacilo i zaboravilo ga se ili, zametnulo u nekakve podsvjesne mutne ladice.

Santa Maria del Camino ili Sveta Marija od Puta, a mi je zovemo Gospa od Puta, jest Zvijezda jutarnja, Ona kojoj se utječemo i koju toliko tim zavihom častimo u Litanijama, najčešće po završetku krunice. Po Njoj, Zvijezdi jutarnjoj, svi putovi vode prema njezinu Sinu, kome još „od Jakova zvijezda izlazi” i „od Izraela žezlo se diže”.¹ A oni koje su takve putove utirali ili su po njima hodali, umirali su za Onoga koji ima kraljevati u vijeke, pa nije ni

1 Br. 24, 17.

čudno, a zanimljivo je, da su posmrtni ostaci nekih od tih hoditelja, poput Jakovljevih Zebedejeva (legenda je to) na koncu jedno vrijeme bili ukopani na mjestu zvanom „stella“ ili zvjezdanom polju, u Galiciji, da bi opet kasnije, u neka doba, iznad njegovog groba svijetlila svjetlost, koja je noću, iz daljine, morala raskošno izgledati kao zvijezda.

Danas, još uvijek uspijevam sačuvati tu papirnatu zvijezdu iz Carrión de los Condesa, koja me je pratila sve do Santiaga, pa i nakon njega po povratku kući, a prati me i danas, umetnuta u mojem novčaniku, kao podsjetnik na one dane. Napokon, svjestan sam da se taj dragocjeni, zlata vrijedan komadić bojom išaranog, ili ajde, obojenog papira, jednom mora izgubiti, zametnuti u svome tragu, a ako ga netko slučajno i pronađe, nema što drugo s njime učiniti osim da ga iz neznanja baci, a da i ne može pomisliti kakvu vrijednu zvjezdanu priču i poruku može imati, ovako; ako ga je sačuvati teško, a onda barem o njemu je valjalo štogod ispričati.

Na središnjoj crti hodočašća

Pričekajmo još malo, na trenutak-dva u tom Carrión de los Condesu. Ja ću kao i dosad, u istom vremenu i ritmu, sutra rano ujutro napustiti Carrión de los Condes i krenuti naprijed starom rimskom cestom Via Aquitania, prema Sahagúnu, središnjoj točki ovog puta. Augustinke će i dalje ostati ovdje, svirat će i pjevati svoje, uveseljavat će neke nove hodočasničke družine, a

sigurno će mnogima na njihovu putu „podvaliti“ i onu papirnatu zvijezdu. One itekako dobro znaju kako se to radi, upućene su u sve te stvari o pravim zvijezdama, ali i o svetom Augustinu iz Tagaste, velikom kršćanskom naučitelju, teologu, govorniku, filozofu, po kojem njihov red nosi ime. Taj brilijantni um dobar je dio svojeg života promašio, tražeći smisao i svoju pravu zvijezdu, ciljajući u ništa, ali na njegovu sreću, njegova majka mu je molitvama „držala glavu iznad vode“, da se ne uguši u sjaju lažnih zvijezda, koje je on jedan period svojeg života pratio. Ako bi se javili neki i ustvrdili da je pokraj tolikih silnih zvijezda koje ih okružuju, vrlo teško pronaći onu pravu čije se svjetlo nikada ne gasi, ili da za takav pothvat čovjeku treba podosta mudrosti i znanja, možda ih razuvjeri i potakne spoznaja svetog Augustina, koji je u vezi s navedenim zaključio: „Ti si naime svjetlo istinsko koje prosvjetljuje svakog čovjeka koji dolazi na ovaj svijet.”² i: „Evo, pobožnost je mudrost.”³ Poznato je da prava pobožnost vodi upravo do istinske, spasonosne zvijezde, one kojoj svjetlo nikada ne utrnjuje. Zbog svega će ovoga nekima biti razumljivo iz kojih to pobuda prednost nisam davao (iako bi se o tome pisati dalo dosta), a ni vodio previše računa o tome da povežem s Carrión de los Condesom ostale stvari koje se u njemu mogu pronaći, recimo, poveznicu sa starom srednjovjekovnom kastiljskom epskom pjesmom „Pjesma o Cidu”, koja je prevažna za španjolsku srednjovjekovnu književnost i kulturu. Ili, zbog čega nisam nešto više napisao o samostanu svete Klare, a da ne govorim o klausturu samostana San Zoilo. Ovaj put, sasvim zaslužno, svi putovi vodili su prema papirnatj zvijezdi redovnica iz Carrión de los Condesa.

Ništa na prvu, u tom selu Moratinosu, u provinciji Palenciji, ne bi trebalo hodočasnika uvjeriti da se barem malo zadrži u njemu, neka se ne naljuti onih par desetaka stanovnika tamo. Netko, tko bi dopustio da ga obuzme dojam o sitnosti Moratinosa, mogao bi otklizati u uvjerenje da je Moratinos premali da bi se u njemu pronašla i ispričala bilo kakva priča,

2 Sveti Augustin, *Ispovijesti*, str. 102, Verbum, 2018.; Usp. Iv 1, 9.

3 Isto, str. 114–115, Verbum, 2018.; Usp. Job 28, 28.

Moratinos

osim krasopisa o žitnim poljima kojima je bio okružen unedogled. Njih smo se nagledali odveć. „Bodega Restaurane El Castillo de Moratinos” pisalo je velikim slovima na velikoj, bijeloj tabli, crvenih rubova, zavarenoj na vrhu žute traktorske prikolice, kakvih u Moratinosu i naokolo vjerojatno ima bezbroj. Boja te prikolice polako je popuštala pred laganim naletima korozije, kao i crna, na felgama istrošenih guma. Ipak, činilo se kao da je netko nevidljiv izgubljenom Moratinosu preko noći pokušavao udahnuti zrak u njegova nerazvijena pluća. Još jedan restoran i vinarija, pisalo je, ali gdje, vrzmao sam očima okolo, tražeći i očekujući finim kamenom obloženu zgradu s lijepo uređenom okućnicom i nešto hlada, ali ova velika, za hodočasnike, ispred koje se na vjetru i suncu sušila posteljina, previše je iskakala u odnosu na ostale i nije baš bila toliko atraktivna i čini se, s vinarijom nije imala nikakve veze, a bila je blizu tome, barem po natpisima vezanim uz bar i restoran.

Na kuće od blata i cigle u ovom dijelu Šapnjske već sam se pomalo i navikao, ne izgledaju one nimalo loše, dapače, lijepo su u svojoj bljedunjavo smeđoj četvrtastoj jednostavnosti, ukrašene drvenim nadvratnicima preko širine cijelih vrata, a takvih ispucalih, vodoravnih drvenih greda ima ugrađenih i iznad prozora. Prozori, a i vrata, na takvim građevinama, obično

su sklepani od nekoliko dasaka i na brzinu premazani, sada već oguljenom bojom, najviše jedanput, bez one temeljne, zaštitne. Najjednostavnijih su mogućih oblika, dovoljno tek toliko da se može na brzinu kroz takva vrata ući i izići, ili se nad prozore malčice nadvirivati, jer u svim tim malenim i nešto većim sredinama, pa i Moratinosu, takvo nadvirivanje i zagledanje mora da je itekako bitna i važna stvar za konzumiranje života. Neke su takve suhe zemljane zgrade imale razvodne kutije za struju, međutim, njihov bajkovit izgled i jedinstvenu strukturu su jedino, kao što to općenito po Mediteranu biva, počev tamo od Grčke, pa naovamo, do i preko Moratinosa, mogli pokvariti, dakako da i jesu, lokalni elektroinstalateri, koji su svojom nehajnom i čak ponešto simpatičnom šlampavošću, omogućili da s takvih zgrada vise, bez ikakva reda i osjećaja za prostor i geometriju, teški, crni strujni kabeli. Iako s instalacijama, te kuće su djelovale zabrinjavajuće napušteno, zaboravljene od svih, ali ipak u nekakvu iščekivanju da bi se davno zaboravljeni vlasnici (možda i hodočasnici?) mogli vratiti kad-tad, pa i uz takve crne dojmove i slutnje, izgledalo je da samo što nisu stigli, da se vraćaju.

U Moratinosu tog podneva nije bilo nikoga pa ni lastavica poredanih na tim kabelima da grgoljaju štogod iz svojih malih grla. Barem na nekoga kad bi se moglo naići, zaustaviti, i upitati nešto tek tako da ga se pita, i razbije taj osjećaj opustjelosti i napuštenosti. Kamo li je nestao sav taj svijet? I uostalom, gdje li je ta vinarija u Moratinosu, nikakve takve zgrade tu nema ili je nisam uočio. A onda, s desne strane makadamske ceste, koja se u Moratinosu pretvara u istu takvu prašnjavu kratku ulicu, visok jarbol sa španjolskom zastavom. I brežuljkasta nakupina nagomilane zemlje, obrasla suhom travom s utabanom stazom po vrhu, iz koje izvire dimnjaci i ventilacijski otvori. Naokolo brežuljka, pri samu njegovu dnu su otvori, vrata, ulazi u podzemne dvorane i vinske podrumne. Zaista, to i jest podrum, vinski carstvo u Moratinosu, ali za neke, a ubrajam se među takve fantaziste, ta bjelodana činjenica je zbog neodoljive sličnosti tog brdašca s jednim drugim, nestajala pred imaginacijom i fikcijskom slikom izmišljenog Tolkienova Hobbitona, kulnog naselja u Shireu, u njegovoj fantastičnoj trilogiji Gospodar prstenova, u kojem je svoje živote živjela i svjetsku slavu pobrala, izmišljena prstenova družina. Ne bi sada trebalo brzati, valjalo bi cijelu ovu fantastičnu stvar u mojoj osobnoj fantaziji o Moratinosu pomno

razmotriti, razmrstiti i dotjerati do kraja. Iako je prošlo ravno dvadeset godina otkad sam ne trepćući očima iščitavao tu slavnu Tolkienovu trilogiju, po kojoj je redatelj Peter Jackson snimio film u tri dijela, zahvaljujući i tom filmu, ostali su mi u pamćenju i sjećanju bitni elementi tog velikog Tolkienova remek djela-romana, koje zauzima istaknuto mjesto u engleskoj književnosti. Oni koji pretpostavljaju na što ciljам, koji su čitali i gledali, znaju da je bit tog Tolkienovog djela, od početka pa do samog kraja, sukob, borba između dobra i zla. Radnja se odvija u Međuzemlju, gdje se miješaju i sukobljavaju razna čudesna bića i narodi, jedni na strani dobra, a drugi na strani zla. Sad, Moratinos se i geografski, uzimajući u obzir i taj neobični brežuljak, nalik onome iz Hobbitona, nekim slučajem našao baš posred moje fantazije, u međuzemlju mojeg hodočasničkog puta. S jedne strane bio je pust, kao u situacijama kada su stanovnici Hobbitona bili u vječnom strahu od invazije stranaca u službi zla, a s druge strane nalazio se je skoro na samoj sredini hodočasničke rute, među svim tim španjolskim pokrajinama i provincijama u kojima se govore različiti jezici i dijelekti. A nešto što je na ili po sredini, samo po sebi je uvijek između nečega ili među nečim, pa eto, neka Moratinos bude to španjolsko Međuzemlje. Jasno, i onaj brežuljak u Moratinosu, sa svim tim vratima i oknima, trebalo bi posjetiti u proljeće, kada trava na njemu zazeleni, da bi predodžba bila potpunija i bliža fikciskoj Tolkienovoj zamisli.

Daljnja selekcija ili rastavljanje te višedimenzionalne moratinoške kocke, odnosila bi se na samu bit ovog mojeg putovanja u poredbi s Tolkienovom zamisli njegova djela. Prvo, Tolkien je bio Englez, katolik, ali praktični vjernik, koji je svoju kršćansku vjeru jasno i nedvojbeno živio i izražavao, ali ju je i alegorijski pretočio u svoju sjajnu trilogiju. Možda zvuči komplicirano, no oni kojima je najčitanija knjiga na svijetu, Biblija, često u rukama, moći će razumjeti sadržajnu koncepciju njegova djela pa čak i ako samo odgledaju taj Jacksonov film, koji je Tolkienovu priču u puno segmenata, po mojem sudu, nedovoljno duboko shvatio, uhvatio i prepričao. Za one koji o tome pročitali nisu ništa, a niti su gledali, upomoć će priskočiti ona papirnata zvijezda redovnica iz Carrión de los Condesa, i Oliverov stih iz one pjesme koju sam slušao te 86.: /Ne slutiš ništa, rasteš traješ/ A onda dođe ono vrime / Krenuti valja, srce goni / I ruka sama driši cime /. Jer Tolkienov glavni junak

rastao je kao što i svi rastu, a da slutio ništa nije, no kad je došlo njegovo vrijeme da se bori protiv zla i iskaže svoju lojalnost dobru, samo je krenuo naprijed, na put, slijedeći svoju zvijezdu dobra. Pa tako i hodočasnik, mogao je tada ne znam koliko puta preslušati te Oliverove stihove, ali jedino što je mogao jest-rasti, a ne slutiti bitno, no ono što je morao učiniti bilo je to da, kada njegovo vrijeme dođe, i pravi trenutak stigne, jednostavno krene prema vlastitoj zvijezdi koju će dosegnuti i razumjeti možda u Carrión de los Condesu, možda u Moratinosu, a moguće i u Sahagúnu, zašto ne i u Santiagu? Jednostavna alegorija? Mogla bi biti.

Međutim, daleko smo još od raspačavanja te moratinoške kocke jer se valja još malo pozabaviti moratinoškim fikcijama i fantazijama. Mnogi vole oko toga i s tim ne imati ama baš ništa, fantazije, fikcije i filozofije takve vrste smatraju djetinjastima, budalastima, sanjarskim podvalama onih koji nemaju važnijeg posla nego da (možda i tako misle), iz dosade, ugledne španjolske vinarije pretvaraju u nekakva izmišljena naselja, u kojima žive nekakvi fantastični likovi, koji trenutno, iz nekih razloga, zamisli, nisu kod kuće. Naravno da griješe. Kada bi takvi imali pravo, onda bi ja onu svoju papirnatu zvijezdu iz Carrión de los Condesa slobodno mogao baciti u smeće, jer je ona fikcija, fantazija, alegorija i parabola, sve u jednom, a ne prava zvijezda, budući da se prave, galaksijske zvijezde, barem oko toga ne bi trebalo biti dileme, ne mogu strpati u vlastiti džep. Valjalo bi znati i to da svi oni hodočasnici koji ovuda lutaju, imaju neku svoju priču, svoje porive i shvaćanja, fantazije koje ih vode i usmjeravaju. Neki od njih su na krivim stazama, neki na pravim, ali svi oni nekamo idu i nečemu teže, nešto traže u svojim mislima, zamislama, predodžbama i mašti. Oduzmete li hodočasniku sve to, slobodno ga strpajte u autobus i neka cijeli taj put do Santiaga, vozeći se, promatra kroz prozor, dok mu se glava drmucka na zaslonu uskog sjedala. Uostalom, prisjetimo se tekstova iz Starog Zavjeta, pa Evanđelja iz Novog Zavjeta. Nije li Gospodin u svojim prisposodobama govorio u parabolama, nije li u one dane objašnjavao mnoštvu Istinu, a Otajstva učenicima, sve u prisposodobama, koje su oni mogli razumjeti ako bi ih doveli i u kontekst mašte? Da, mašta može biti doticaj s Njime, ostavio nam je takvu mogućnost u sposobnosti vlastitih imaginacija, da sve ono što očima ne vidimo, možemo tražiti i gledati u izmaštanim slikama. Ili, ono što gledamo, možemo gledati

očima Njegove kreacije. Pa zbog čega bi onda i ovo hodočašće bilo drukčije i odvojeno od ponekad fantastičnih izmaštanih priča? Pustimo, dakle, hodočasnike, da hodaju širom otvorenih očiju i prijamnih kanala za maštu, koja ih može odvesti vrlo daleko, jer tu nema nikakvih ograničenja, nikakve nelagode, a ponajmanje intelektualne sramote.

Iz Moratinosa, hodočasničkog međuzemlja, trebalo je razbacivati prašinu po makadamu još koji kilometar prije negoli se stiglo do crkve Ermita de la Virgen del Puente iz 12. st. Do Naše Gospe od Mosta stiže se preko obližnjeg kamenog, možda ni petnaeset metara dugog mosta, s bočnim, debelim, kamenim ogradnim zidovima, više nalik na kamene međe kakva maslinika, kakvih po Dalmaciji ima bezbroj. Unutar te drevne crkve mali je jednostavan oltar, na koji se spušta uska svjetlost, kroz još uže romaničke prozore. Na oltaru pak slika na kojoj je prikazana Blažena Djevica Marija kako stoji ispred mosta koji upravo prijedoh. Jedna ili dvije klupice u crkvi i to bi bilo sve, osim, ako se čovjek ne zagleda, a to mu nikako ne bi smjelo promaći, u pod crkve, u koji su poput mozaika umetnuti i stisnuti kameni obluci, možda prikupljeni iz obližnje rijeke. Te kamene, mozaične strukture, imale su reda i smisla, brižno poredane, tvorile su nekakve podne ornamente u obliku, a što ti ga ja znam, meni je to izgledalo poput nekakvih cvjetova. Doticaj arapskog stila, vrlo vjerojatno, ali neobično svježje i lijepo. Ne tvrdim da drugdje takvih zanimljivosti nema, ali na takav način ukrašen crkveni pod ili detalj nisam naišao nigdje. Nije imalo smisla pitati staru dođu za bilo kakav podatak o detaljima vezanim uz tu crkvu dok je ona za vrijeme svoje smjene sjedila i hipnotizirano glavu pomicala gore-dolje, prateći tako svoj kažiprst, dok je njime klizila po zaslonu mobitela, pa čovjek, eto, kadikad ostane prikraćen u svojoj znatiželji.

Ne krijem fasciniranost svim tim starim mostovima po Španjolskoj, intrigantni su i nekako nedokučivi u toj svojoj izgrađenoj transcendentnosti s jedne na drugu stranu obale, dok ih rijeke sve te godine neumoljivo glođu, a bit će da mi je sve to zbog Andrićeve ćuprije na Drini, kojoj je on udahnuo život, pa evo ja sad sve te mostove, podsvjesno, nekako gledam kroz prizmu njegove slavno opričane ćuprije, zametene slojem mnogih stoljeća. Kad god ih ugledam, od njih očekujem puno više od pukog spajanja ili premošćivanja dviju obala i svih tih priča vezanih uz ljude koji su preko njih prelazili

Crkva Ermita de la Virgen del Puente

i koji danas prelaze. Iznenađenje se krilo i stiglo me je sasvim neočekivano baš kod te crkve Ermita de la Virgen del Puente. Bio je tu još jedan „most“, ovaj put drukčiji most, kakvog ima samo u ovdašnjem španjolskom međuzemlju, preko kojeg, kad se jednom prijeđe, nema više natrag i nema se za čime osvrutati. Ovaj nevidljivi most nije imao svoju rijeku ni kanjon koji bi nadvisivao, nije imao svoje nosive stupove ni blago napeti luk popločan kaldrmom. Ono po čemu bi ga se moglo primijetiti u tom njegovu bestežinskom obliku jesu uz makadamsku cestu iznikla dva visoka stupa, sa svake strane po jedan kip, i natpis koji tumači da svaki onaj koji između ta dva kipa prođe, upravo je prešao zamišljenu crtu koja označava polovinu hodočasničkog puta: „Sahagún centro geografico del camino“. A kada se jednom dosegne ta točka i prijeđe, više ništa ne može biti i nije onako kako je na tom putu nekad bilo. Nema nazad, kao što ni prstenovoj družini nije bilo nazad, kad su ploveći rijekom u malenim kanuima, ispod ogromnih kanjona, prošli pokraj dva gorostasna, u kamenu isklesana kipa, drevnih vladara Međuzemlja. Poput tih kipova iz bajke i ova dva nadomak Sahagúna imala su uperen pogled na isti način, čvrsto i sigurno, u neku nepoznatu, daleku točku, baš kao da su u tom trenutku spoznali pravu mudrost, pa su svoj svijet pozdravili, rekli mu zbogom, i odlutali za njom. Eto, i takav dojam mogu ostaviti ti

kipovi, jedan Bernarda de Sediraca, nekadašnjeg nadbiskupa Toleda i nasuprot njega kip Alfonsa VI Hrabrog, španjolskog kralja i srednjovjekovnog svedržitelja ovog dijela španjolskog međuzemnog ozemlja. Fino oblikovani, ukipljeni i pravilno u stupove položeni, ne bi bilo daleko od toga da su njih dvojica zapravo htjeli (a moglo se, jer takvo tada vrijeme bijaše), promišljati o benediktinskom geslu „Ora et labora” (Moli i radi), urezanom na korici knjige, koju u lijevoj ruci, položenoj na prsa, drži Bernardo de Sedirac, ili, dapače, o onom drugom benediktinskom slavnom geslu „Ut in omnibus glorificetur Deus” (Neka je u svemu slava Bogu).

I tako, zbog Njega i Njemu u slavu, prijedosmo, i otidnosmo dalje.

Na 12. kolovoza bivalo je tako da smo se zatekli u samom srcu Sahagúna, odmah pokraj ostataka nekadašnjeg ulaza u benediktinski samostan San Benito iz 12. st. Tko bi od nekadašnjih žitelja toga gradića mogao zamisliti ili pretpostaviti da će baš taj dio samostana, nakon njegova razaranja, danas izgledati poput slavoluka namijenjenog onima koji ispod njega uobičajaju slaviti svoje ratne trijumfe. Istina, danas se tuda, a ni prije, ničiji trijumfi nisu proslavljali (moguće je ipak da su oko samostanskog zgarišta slavili oni koji su ga razarali), osim što se ispod tih nekadašnjih glavnih ulaznih samostanskih vrata prometuje s jednog kraja grada na drugi, i to je sve. Bendeiktinci, koji su samostan podignuli, nekoć su bili vrlo snažan i moćan red, ostavivši vrlo jakog traga i na ovom području, a o čemu su mi dali naslutiti Bernardo de Sedirac i Alfonso VI. Hrabri, pokraj kojih domalo prođosmo.

Priča o Sahagúnu nije tako jednostavna kako bi se moglo zaključiti odmah u prvi mah. Gradić, koji danas ne bi trebao imati tri tisuće žitelja, dao je Španjolskoj dosta toga; on po današnjim shvaćanjima i percepciji urbane važnosti možda nekome ne znači nešto posebno ni značajno, pa bi trebalo biti razumljivo da je za njega čuo relativno sitan broj ljudi, no ipak, u tim srednjovjekovnim relacijama igrao je i on svoju ulogu. Zato, kad je u pitanju moje sagledavanje i pozicioniranje Sahagúna na ovom putovanju, neću previše hodati po nitima koje su pleli benediktinci ovuda, već ću riskirati i

zaigrati na kartu onog nevidljivog mosta kod crkve Ermita de la Virgen del Puente, pa što mi dragi Bog da.

Rekoh već jednom da, kad se dosegne središnja točka puta, kod crkve Ermita de la Virgen del Puente, nema više nazad, a to se opet može shvatiti i razvlačiti na više načina, ovisno o tome kako je tko i na koji način odlučio proputovati ovim putem. Prva stvar bi bila ta da je te 1492. g. Španjolska prošla kroz ciljna vrata u Granadi i uspjelom rekonkvistom iščupala nazad svoju zemlju od Maura. Španjolci se ni okrenuli nisu, a već je iste godine Kolumbo stigao do Amerike, navukavši Španjolce da rekonkvistu za oslobođenjem svoje zemlje zamijene konkvistom radi osvajanja Novog Svijeta, čije se otkrivanje još uvijek pripisuje Kolumbu, a to razdoblje se smatra i konačnim krajem srednjeg vijeka. Svakako da su takvi događaji uzdrмали svijet, pa onda, ni maleni Sahagún nije mogao sve to mirno gledati, a kamoli ostati po strani. I dan danas su ostale vječne dvojbe, svađe i pitanja jesu li i s kojim pravom Španjolci smjeli poslati svoje osvajače, konkvistadore, u zemlje Novog Svijeta i tamo domorodačko stanovništvo podvrći svojoj kulturi i katoličkoj vjeri. Još uvijek, u svim tim raspravama ostaje kod pojedinih, a čini se da su oni glasniji i prevladavaju, gorčina i prijezir prema tim i takvim vremenima, gdje se španjolskoj kruni pripisuje svojevršni zločinački pot-hvat, protiv svih tih domorodačkih naroda koji su tada živjeli i na području današnje Srednje Amerike, u organiziranim državnim zajednicama. Uvidjeti je da takve rasprave nisu fenomen samo današnjih znanstvenih parnica i istraživanja, one su se vodile i tada, to jest u ključnim trenutcima kada je Španjolska munjevitim prodorom u Novi Svijet preuzimala poziciju vođe i svedržitelja važnih geopolitičkih interesnih zona u svijetu, stvarajući za sebe kapitalnu političku i ekonomsku moć, kontrolirajući američke preoceanske zemlje, koje povijest spominje kao Nova Španjolska. Na primjeru takvih osvajanja, lijepa je zgoda da se podsjeti i još jednom podcrta kako srednjovjekovna Katolička Crkva, poput ove današnje, nije bila ni troma, a još manje spora i zastarjela, kako joj se često lakomisleno predbacuje, ne gubeći iz vida činjenicu da je ona jedno institucionalno tijelo, koje unutar sebe, u svakojakim prilikama i neprilikama, ima snagu istrpjeti pregršt različitih i suprotstavljenih mišljenja, poziciju i opoziciju, i to uz sve teškoće i probleme koje je prolazila, kroz koje prolazi i koji će je nesumnjivo i dalje

napadati i proganjati jer tako mora biti. Ako ćemo dizati na stručniju razinu raspravu i analizu o tome jesu li ili nisu Španjolci smjeli ili imali pravo na takav način ući u životni prostor Indijanaca koji su tada živjeli na američkim područjima koje su Španjolci osvojili, onda bi valjalo pregledati i ocijeniti argumente dvojice Španjolaca: dominikanca Bartolomé de las Casasa, velikog zagovornika ljudskih prava američkih Indijanaca i oštrog protivnika španjolske konkviste do neskrivenog prijezira, te filozofa i teologa, Juan Ginés de Sepúlvede, koji je čvrsto, argumentirao i bez ustručavanja opravdao razloge takvog rata. Međutim, u takvim intelektualnim svađama uvijek je teško staviti se na nečiju stranu i presuditi iz više razloga: prvo, nemoguće je do kraja shvatiti i proniknuti trenutak i okolnosti u kojima se je sve to zbivalo jer je od svega toga proteklo više od pola milenija, drugo, kad čovjek čita jednog ili drugog, uvijek mu se čini da je u pravu onaj čije argumente i razloge čita prve, i napokon, treće, trebalo bi raspolagati enormnim znanjem s kapacitetom intelektualnog kolosa da bi se izvan svake sumnje moglo prikloniti argumentima jednog ili pobiti ih kod onog drugog. Zato će za sada biti najbolje da se s tom dvojicom i njihovim raspravama ne opterećujemo previše i pustimo ih s mirom Božjim, a da cijelu tu stvar iz orbite spustimo na zemlju, terensku razinu, u domenu običnih ljudskih života koji su u takvim okolnostima svoje živote proživjeli. I opet ćemo samo za tu zgodu uzeti dvojicu poznatih, koji bi se sasvim sigurno mlačiće trznuli, da su imali prilike čuti Oliverov stih iz one pjesme s početka: / *Kušati triba druga voća / Otkriti one želje nove / Počinje tvoja duga skitnja / I tako trošiš lipe snove /*. Jedan od njih je čovjek iz Sahagúna, Bernardino de Sahagún, franjevac i misionar, koji se posvetio evengelizaciji meksičkih Asteka, a drugi je naš čovjek i zemljak, dominikanac Vinko Paletin, baš s otoka Korčule, kojemu je pokraj ulaznih vrata dominikanskog samostana svetog Nikole u Korčuli, postavljena spomen ploča na kojoj je urezan tekst, nekoć zlatnom bojom ispunjenih slova: „U spomen dominikancu Vinku Paletinu (Žrnovo 1508. – Korčula poslije 1571.) kartografu povjesničaru Novog Svijeta proučavatelju spomenika civilizacije Maya Indijanaca na Yucatanu pronicljivom analitičaru društvenih i političkih zbivanja na tlu današnje Srednje Amerike”. Bernardino je bio kojih desetak godina stariji od Vinka, a i nadživio ga je, premda se ne raspolaze točnim datumom i godinom Bernardinova rođenja

ni Vinkove smrti. I trebalo je biti tako nekako da su njih dvojica, iako suvremenici, jedan franjevac, a drugi dominikanac, i na toj životnoj crti bili suprotstavljeni i odmaknuti čak i u pogledu zametnutih životnih generalija, a kamoli vlastitih filozofija, kako bi, recimo, trebao izgledati svijet američkih Indijanaca, Asteka i Maya u njihovim očima. Franjevac Bernardino je to vidio, a i tako je djelovao, na jedan možda Vinku inverzivan način, iznutra, iz astečke perspektive i njihovih shvaćanja; živo se zanimao kako Asteci vide i sagledavaju cijelu tu situaciju koja ih je u osvajačkom vihoru zadesila, ukratko, gledao je astečkim očima, tako im je prilazio, podučavao ih i evangelizirao. Za razliku od njega, Vinko je startao kao pustolov, driješuci korčulanske cime u potrazi za novosvjetskim pustolovinama iz prve ruke, a igrom slučaja, vjerojatno zbog novčane oskudice uzrokovane brodolomom, unovadio se na četiri godine kao vojnik španjolske krune u borbama s Mayama na Yucatánu, da bi poslije, odlaskom u Meksiko, na teritorij Asteka, došao u kontakt s Dominikanskom provincijom u Santiagu (Meksiko) i konačno postao i ostao dominikancem do kraja svojeg života.⁴ Eto, i tako život piše priče pa čovjeka, u treptaju oka, umetne u svoj strujni mozaik i odnese ga kao otkinuto bespomoćno deblo da pluta na pučini, na neke druge krajeve svijeta. Nekoga će takvo more ponekad izbaciti na pješćanu plažu njegovih želja, a drugoga pak nasukati na hridi njegovih loših procjena. A netko će opet reći da sve to skupa nema ama baš nikakve veze sa srećom već da Providnost svoje niti tka i plete onako kako ona to samo zna. Vinko bi i danas da je živ, a uvjeren sam u to, svima u brk sipao isto, kao što je i onom znamenitom, Bartoloméu de las Casasu, oštro prigovarao i osporavao njegove teze o zločinačkom poduhvatu Španjolaca u zemljama američkih Indijanaca. Za mnoge, pa i Vinka, nije bilo dvojbe: ti američki narodi, Maye i Asteci, koji su se klanjali idolima (zapadnjaci su ih smatrali demonima) i prinosili im na stotine, tisuće ljudskih žrtava ne bi li ih udobrovoljili (mahom ratne zarobljenike i pripadnike potlačenih naroda), ljudima čupajući srca i krvlju mažući kamena lica tih idolskih isklesanih nakaza, pa potom ljude tako masakrirane bacali niz duga, gotovo okomita stubišta u podnožje visokih hramskih kamenih piramida, da ih rulja dohvati i pojede, bili su s

4 Isacio, Pérez Fernández, *Ime, život i avanture 'anonimnog osvajača' Vinka Paletina iz Korčule autora 'Izvišća o Novoj Španjolskoj'*, Matica hrvatska, Zagreb, 2018., str. 64–65.

razlogom podložni intervenciji španjolske vojske i države. Nikakva izvrsnost tih naroda u poznavanju astronomije, proučavanja zvijezda, u graditeljstvu ili bilo kakvih drugih dosega u znanosti i kulturi nisu mogli opravdati to njihovo divljačko ubijanje svojih bližnjih, pa bi Vinko Paletin u obranu svojih stavova vrlo lako mogao posegnuti za onim uvodnim citatom iz Otkrivenja: „...dat ću vlast nad narodima i vladat će njima palicom gvozdenom, kao posuđe glineno satirati ih -kao što i ja to primih od Oca svoga.” Kad je već tako, red bi bio da se i fra Bernardinu de Sahagúnu pripusti da nešto kaže; njemu, koji je gledao „očima pobijeđenih”,⁵ mora da su se vrlo čudnim i stranim činili svi ti razlozi koji su pokušavali naći opravdanje za rat i ubijanje, pa ako bi htio, mogao je vrlo smireno uzvratiti svima onima kojima je to jedino rješenje, na način kao što je Isus rekao Petru kad je ovaj slugi velikog svećenika odsjekao uho: „Djeni mač u korice!”⁶ Pa onda, kad su već te međusobne pozicije tako zapetljane pravnim, moralnim, a i teološkim nitima, pitanjima i dvojabama, ostavimo ih same neka se i dalje vremenito raspliću i pokušaju pronaći negdje na pola staze svojih odapetih verbalnih i misaonih strjelica. A taj Sahagún se eto baš ulegao na pola hodočasničke staze, pa u mojoj glavi ne može biti nikako slučajno to što se fra Bernardin rodio ovdje, kao ni to da se Vinko Paletin motao po ovim krajevima, možda baš i u Sahagúnu, tko zna, jer Valladolid i Burgos su na stotinjak kilometara dometa, u kojim gradovima je Paletin bio,⁷ a kako i ne bi kad je istražio i proputovao dobar dio ove lijepe hispanске zemlje, koju je on tada, kao iskusni kartograf, najpreciznije od svih, ucrtao na zemljopisnoj karti.⁸

I tako su njih dvojica, a da ne znamo jesu li se ikada na tim svojim putovanjima sreli, potrošili svoje snove, slijedeći zvijezdu koju u snovima vidješe, ali ne uludo i ne za sitnež. Fra Bernardin je kao misionar iz Sahagúna umro u Meksiku, podučavajući te nesretne Indijance, ostavivši za sobom mnoga pisana djela o njihovu životu i vjeri, na ponos Sahagúnu

5 „Napisao je i veći broj kraćih djela te preveo pjesme pokorenih Azteka o njihovu viđenju španjolskih osvojenja i raspada vlastite države pod naslovom Očima pobijeđenih (Visión de los vencidos).”; <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=53998>.

6 Usp. Iv 18, 11.

7 Isacio, Pérez Fernández, *Ime, život i avanture 'anonimnog osvajača' Vinka Paletina iz Korčule autora 'Izvjješća o Novoj Španjolskoj'*, Matica hrvatska, Zagreb, 2018., str. 68.

8 Isto, str. 73.

i Španjolskoj. Zapisivao je i dominikanac Vinko Paletin dosta, no on se je vratio na svoju Korčulu da u njoj umre, a umro je nekoliko nakon što mu je „šugavi otpadnik” (takav mu nadimak dadoše) i poturčeni Kalabrez, Uluz Ali, prilikom napada na Korčulu, zapalio samostan 1571.g.,⁹ dok je Vinko obnašao dužnost priora. U maniri modrozelenih yucatanskih, meksičkih agava, obojica su rasli i trajali dovoljno dugo i sve dotle dok njihov cvijet života naposljetku nije ocvao i rasuo se naokolo u stotine sjemenki iz kojih su kasnije nicali i razvijali se neki drugi Paletini i Bernardini. Malo je ljudi uopće, kao njih dvojica, imalo hrabrosti i snage pristati rasti i razvijati se poput agava na neočekivanim, nepristupačnim, oštrim i golim životnim hridinama, niz koje mnogi, koji to od straha nisu u stanju, vide samo crnilo dubokog ponora. Zato, ne bi trebalo zbog površnosti i bodljikavog opreza okretati glavu i olako uzmicati od tih divljih meksičkih biljaka koje je Španjolskoj i Europi poklonio Novi Svijet još za Vinkova života, kao što ne bi trebalo oštro, i gledano očima iz današnje perspektive, suviše prigovarati onima koji su zastupali svoje bodljikave teze, ali izrasle na neposredno stečnim životnim iskustvima kakva je imao i Vinko Paletin. On je naše agave list, koji je zadužio španjolsku, ali i hrvatsku kulturu i povijest, ispričavši svoju priču, koja se ne opričava dovoljno i srazmjerno njezinoj važnosti, ostajući i dalje zapletena u nitima meksičkih, yucatanskih agava.

Ljubomir Vranješ

⁹ Isto, str. 116.

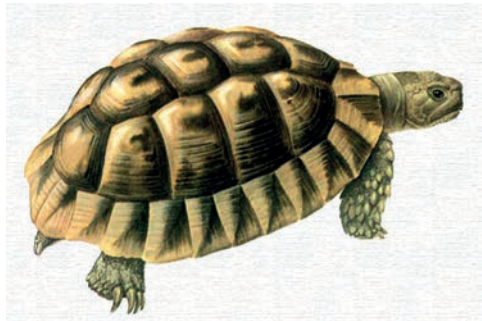
Sva djela Gospodnja

Obična čančara (*Testudo hermanni*)

Ovu životinju na Pelješcu zovu „žaba”, međutim ona nema veze s vozozemcima, već ona pripada razredu gmazova. Koliko bi puta u mom djetinjstvu, pa i kasnije kad bi prometovali lijepim pelješkim krajobrazima do omiljenih nam plaža, nailazili na kornjače kako prelaze cestu. Svaki put bi se zaustavili i premjestili je na sigurno da ne strada pod kotačem kakvog prometala.

Obična čančara (*Testudo hermanni*) vrsta je iz roda *Testudo*, a pripada porodici kopnica (*Testudinidae*). Kod nas se nalazi najčešća u obalnom pojasu južne i srednje Dalmacije te na nekim otocima. Na širem dubrovačkom području naročito je česta u Dubrovačkom primorju i na

Pelješcu. Čančara živi po suhim, kamenitim, grmljem obraslim toplim predjelima mediteranskog područja. Također je susrećemo po vinogradima, maslinicima, poljima i vrtovima. Preferira sjenovita mjesta bez previše vlage.

Glavna je morfološka odlika obične čančare njezin oklop. Dužina mu je od 12 do 20 cm. Gornji ili leđni dio oklopa naziva se karapaks (lat. *carapax*), a donji ili trbušni plastron (lat. *plastron*). Oklop je s gornje strane maslinasto-žute boje s tamnim šarama, a odozdo je sa svake strane crno obrubljen. Kornjača može uvući glavu i udove u oklop. Čeljust čančare je čvrsta i rožnata poput kljuna (nema zube). Na prednjim nogama imaju pet pandži, a na stražnjim četiri pandže. Bitno je naglasiti da kod čančara postoji spolno

dvoličje. Mužjakov je rep veći od onog u ženke, s ostrim šiljkom na vrhu. Također, mužjaci su većinom življih boja od ženki.

Primarno su biljojedi, rjeđe se dogodi da pojedu gujavicu, puža ili gusjenicu. Najčešće se hrane poslijepodne i navečer.

Čančare žive pojedinačno, samo u vrijeme parenja traže partnere. Obično u listopadu iskopaju sebi rupu u kojoj će prezimjeti. U proljetnim mjesecima, ožujku i travnju, kornjače se bude i tada im je najvažniji zadatak pronalaženje partnera za razmnožavanje. Ženke su spolno zrele s 10

godina. Parenje se odvija u mjesecu lipnju. Ženke ispuštaju mirise (feromone) kojima privlače mužjake. U borbi za ženku često se mužjaci sukobljavaju uz ugriz i pokušaj da prevrnu suparnika na leđa. Ženka može sačuvati spermu i do 4 godine te se ne mora svaki put pariti da bi donijela mlade na svijet. To znači, da čak i ako nema mužjaka oko sebe, može sama oploditi svoja jaja u razdoblju od jedne do tri godine od kada je primila spermu. Ženka u zemlju polaže najčešće 6 do 8, katkada i 15 bijelo obojanih jaja. Jaja su veličine golubljih. Inkubacija jaja ovisna je o temperaturi, a traje od 60 do 90 dana. Interesantno za gmazove je to da temperatura određuje spol (pri temperaturi od 26 °C svi su mladunci mužjaci, a pri temperaturi od 30 °C ženke dok su pri temperaturi između ove dvije vrijednosti zastupljena oba spola). Mladunci se iz jaja izvaljuju u rujnu te su veličine 30 – 40 mm i težine 6 – 8 g, oklop im je još mekan, ali brzo očvršne. Odmah su sposobni za samostalni život. Rastu vrlo sporo, i ako imaju sreću da ih brojni grabežljivci ne pojedu, mogu doživjeti i 30 godina starosti. Čančare su otporne te jako dobro preživljavaju razne ozljede.

U travnju 1965. tadašnji Republički zavod za zaštitu prirode SRH donio je rješenje o zaštiti obične čančare. U Republici Hrvatskoj čančara je zakonom zaštićena vrsta životinje.

Tino Milat

Vaša Nina vam piše

Mir ljudima dobre volje

„Dok u tebi ono ne otpočine”

Marko Augustin

Zagledajmo duboko u srce svoje
Jedna je izba u njemu prazna
I stalno zove, viče i traži
„Vrati stražara protjeranog odavna.”
A putnik jedan što svijetom ide
Rukama prepunim sreće i mira
Uzalud kuca na srce gluho
Zaludu prazna čeka ga izba.

Treba nam samo otvoriti vrata
Srca, života i tamne noći
Svratit će dijete u svoju izbu,
A s njime spokoj i sreća će doći.

Nina Vodopič

Isuse blaga srca

Bogatstvo sve moje jadno
 Što u srcu svome nosim,
 Htjela bi ga sačuvati,
 Mjesto tražim, luku prosim.

I pronađem si čuvara
 Iz ljubavi On me nađe,
 Ima prostor, ima želju
 Tamo blago biva slađe.

Isuse, moj dragi brate
 Koji dijeliš Oca blago!
 Srce Tvoje štiti sve će
 Uzmi srce moje malo.

Nina Vodopić

Sretan Božić i sretna Nova godina

Dragi ljubitelji Zvona Delorite! Svi vi koji pišete, čitate i novčano pomažete ovaj list, primite moj pozdrav! Ne mogu svakome pojedinačno uzvratiti pozdrave koje mi šaljete preko moje djece, a to želim od srca. Raduje me svaki vaš pozdrav. Zato svima zajedno SRETAN BOŽIĆ I SRETNA NOVA GODINA, vama, koji me niste zaboravili, naročito onima koji su povezani sa Zvonima Delorite.

Bog vam dao mir i dobro!

Od srca vam želi vaša prva urednica Zvona!

*Nina Vodopić
 Dubrovnik*

Naše malo misto

Autobusna stanica – Potomje

Putujući diljem Lijepe Naše upoznao sam, sjedio, čekao autobuse na mnogim autobusnim stanicama. Sam naziv „autobusna stanica” upućuje na njenu osnovnu funkciju: čekanje autobusa s namjerom putovanja. U većim gradovima i naseljima ponekad se na ovom mjestu okupljaju i beskućnici (*klošari*) i skitnice jer se unutrašnji prostori stanice griju cijelu noć. Nažalost, nisam uočio ni jednu stanicu koja se pretvorila u okupljalište mjesnog stanovništva, kao što je to u Potomju. Mogu slobodno reći da tu ima i dosta imućnog dijela stanovništva. Tu sjedim i ja jer nema drugog mjesta na kojem bih susreo svoje sumještane. U proljetnom i jesenjem periodu na improviziranoj klupi autobusne stanice u Potomju, susreću se imućni poljoprivrednici, inženjeri, doktori, odvjetnici, kapetani i razne druge uvažene struke i zanimanja. Svi ovi ljudi imaju kući ugodne dnevne boravke s udobnim foteljama te mogu platiti kavu ili sok u nekom javnom objektu: čitaonici, kafiću, restoranu ili sl. Ali ne, mi uporno sjedimo na klupi koja ima sedam sjedećih mjesta. Ostali „sudionici” stoje na nogama. Ne vjerujem da se tu, svi ugodno osjećamo, ali nema drugog mjesta u selu gdje bi se mogli sastati i „ubiti vrijeme”, razmijeniti mišljenja i porazgovarati o ozbiljnijim problemima sela. Nažalost, autobusne stanice nisu bila mjesta gdje se odvijala svjetska povijest kao ni davale ozbiljne smjernice razvoja.

Davanje, kao najveći Božji dar nismo shvatili ni razumjeli. Radili smo, trudili se i teško zarađivali novac, s njim gradili kuće i opremali dnevne boravke, kupovali lijepe i skupe automobile, ponekad i svečana odijela, ali smo zaboravili davati. Sebično smo radili. Davati i raditi za zajedničku stvar postalo nam je strano. Nismo izgradili i opremili svoje okupljalište. Nismo na vrijeme uočili veličanstvenu Božju ideju zajedništva i dar davanja, pa sada posramljeni sjedimo na autobusnoj stanici kao „beskućnici“.

Autobusna stanica - Potomje

Istinu govoreći, naši očevi i djedovi bili su puno vidovitiji i izdašniji. Radili su, gradili i svojim radom preko dnevnica izgradili Zadržni dom, opremili čitaonicu, izgradili vinariju, pumpnu stanicu, napravili tunel, svlačionicu u Haštriću, kopali kanale za vodovod, cementirali ulice sela...

Što se zapravo dogodilo? Nismo se snašli uoči stvaranja, a pogotovo u novoostvarenoj državi. Nismo shvatili što je to davanje! A davanje je ljubav! Darovateljska ljubav jedina je kao takva Bogu draga.

Stari Rimljani gradili su diljem svog carstva velebne gradove po strogo utvrđenim pravilima. Svaki takav grad imao je centar – forum na kojem se politički i kulturno djelovalo, trgovalo, primalo informacije, komuniciralo, usmjeravalo i obrazovalo. Poslije više tisuća godina naš forum je i dalje – autobusna stanica u Potomju.

Mladi ovdje ne dolaze, oni imaju svoja okupljališta. Međutim, nisam siguran da oni, mladi, odvojeni od „starosti” dobro vode svoje selo. Nisam primijetio dolazak novca iz europskih fondova, nisam primijetio izradu Prostornih i Urbanistički planova mjesta, realizaciju kanalizacije... ne primjećujem ni veliku pomoć starijima i nemoćnima... Primjećujem samo da se u Haštriću „valja” lopta, međutim, lopta – nogomet nije jedina preokupacija malog sela. Ipak, s druge strane radu Hrvatske glazbe Potomje treba skinuti kapu.

Treba postojati zajednički prostor koji će biti otvoren za muškarce i žene svih uzrasta i zanimanja i za sve dobronamjernike. Izgleda da to može biti jedino kafić – gostionica.

Koliko smo pojedinačno spremni izdvoji za ovakav sadržaj?

Izuzetni smo vrijedni poljoprivrednici, što ipak nije dovoljno. Zaslužili smo puno više, bar to, da nas na ugodnom mjestu posluži netko pićem i kaže: – Izvolite, a mi to ponudimo svome susjedu. Treba prvo ljubiti Boga i bližnjeg svog, a poslije toga sve ostalo.

Ivo Santica

Malo o Osobjavi

Na sjeveroistoku naše župe koja doseže do mora, u podnožju brda Rote smjestila se Osobjava. Žitelji su još odavnina, vjerojatno radi lakšeg izgovora izostavljali slovo O, pa joj je tako ime Sobjava ostalo sve do danas. Ne znam kako će je zvati ili je već zovu novi stanovnici?

To je malo selo s pet zaselaka, smješteno između dvaju brežuljka na kojima su dvije prelijepe crkvice, odnedavno obnovljene. Sveti Martin na istoku i sveti Ivan na zapadu, kao dva anđela stražara bdiju nad njom.

Knjige kažu da je Osobjava poslije Stona među najstarijim naseljima na Pelješcu. To je dokazano mnogim arheološkim nalazima gomila i grobova još iz doba starog Rima. Prastaro groblje i kapelica sv. Martina svjedoče o ranom kršćanstvu na ovom prostoru.

Osobjava je imala burnu i tešku povijest. U više navrata pretrpjela je pomor kuge, a ni gusari je nisu poštjednili. Naseljavali su je stanovnici doline Neretve i izbjeglice pred Turcima iz Bosne.

Najnaseljenija je bila početkom 20. stoljeća. Tada je bilo puno omladine i puno druženja. Stari bi pričali da bi *zametli bale na dva mista* u selu. Dolazila bi mladost iz cijele Župe. Osobjava je tada gravitirala prema Kuni pa su se mnoge kunovske cure udale u Osobjavu, a tako i *sobjavske* u Kunu.

Narod je obrađivao lozu i masline, gojili *živo*, bavio se ribolovom. Hrane je bilo dosta. Prodavale su se suhe smokve, ulje i drva po Neretvi, a od tamo bi dovozili krovinu za *živo* i druga njihova dobra.

Sve je bilo dobro dok i Osobjavu nije pogodio 2. svjetski rat. Godine 1943. potpuno je bila spaljena od njemačkog okupatora. Nije ostala čitava niti jedna kuća, a ni crkve nisu ostale pošteđene. Ostali su samo kipovi u crkvi Gospe od Zdravlja. Tada je bilo streljano tridesetpetero ljudi, a među njima je bilo žena i djece. Od tada se selo teško oporavljalo, a mnogi su pošli trbukom za kruhom u Ameriku, a neki i u Afriku.

Danas selo ima oko 30 stanovnika. Zimi spava miran san, a ljeti oživi zahvaljujući brojnim vikendicama i divnim ljudima koji su u njoj našli mjesto za odmor. Njezina vala, riva i plaža svakome pružaju ljepotu i ugođaj.

Antonija Vuković

Hrvatska glazba Potomje

Hrvatska glazba Potomje sudjelovala je u humanitarnom koncertu u organizaciji Udruge djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom *Djeca Pelješca* koji je održan 25. travnja. 2019. godine u Domu kulture – Janjina. Sve donacije bile su namijenjene za rad Udruge.

Kulturna udruga *Ivo Lozica* organizirala je 1. lipnja prvi Susret mužika u Lombardi. Bili smo njihovi gosti. Hvala im na pozivu! Veselimo se ponovnom susretu.

Bilo nam je zadovoljstvo uveličati otvaranje puta do Podobuča. Našem

Hrvatska glazba Potomje

glazbaru Mirku Striniću pripala je čast prerezati vrpce i tako spojiti vinogorje Dingač s mjestom Podobuče.

Jutarnjom budnicom uz zvukove poznatih koračnica počelo je obilježavanje blagdana Sv Petra i Pavla koji se tradicionalno obilježava kako svetom misom na mjesnom groblju, tako i svečanim koncertom u večernjim satima na kojem je gostovala klapa Dingač.

Povodom obilježavanja 90 godina Glazbe Ston sudjelovali smo na svečanom koncertu koji je održan 13. srpnja 2019. godine. Oko 100 glazbenika nastupilo je pod ravnanjem maestra Dražena Laskača. U parku Komarda zajedno su zasvirale Glazba Ston, Hrvatska glazba Potomje i HKUD Seljačka sloga –Trebižat. Glazbi Ston čestitamo njihov rođendan i zahvaljujemo na pozivu.

Ivana Ančić

Svećenici se mijenjaju, narod ostaje!

18. nedjelja kroz godinu obilježena je dolaskom generalnog vikara dubrovačke biskupije don Hrvoja Katušića koji je predvodio misno slavlje. Povod njegova dolaska bilo je pismo biskupa Mate Uzinića upućenog vjernicima. On je trebao pokušati riješiti nesuglasice koje su, kod jednog dijela vjernika, izazvale promjene u župi. Naime, odlaskom franjevac iz samostana Delorite, bogoslužje je preneseno u župnu crkvu Maticu koja je dugo godina bila „zapostavljena” (bogoslužje se u njoj obavljalo jedan put mjesečno). U prostore Delorite došla je Zajednica Božjeg Milosrđa. Jedan dio naroda teško je prihvatio te promjene.

Don Hrvoje Katušić pročitao je pismo biskupa u kojem se naš pastir obraća puku i pojašnjava mu da je odlukom biskupa, samostan Delorita povjeren Zajednici Božjeg Milosrđa u nastajanju i to na tri godine. Radi se o zajednici koja ima svoj statut i svoju karizmu. U crkvi Delorita bogoslužje će se odvijati prema rasporedu zajednice.

Na mjesto don Marinka Šljivića kojemu je privremeno bila povjerena Župa Uznesenja Marijina u Kuni, dolazi don Alen Keri. Don Alen je župnik Župe sv. Petra i Pavla u Trpnju te Župe sv. Kuzme i Damjana u Donjoj Vručici. Iako Župa Uznesenja Marijina ima veći broj vjernika nego Župa sv. Petra i Pavla u Trpnju i Župa sv. Kuzme i Damjana u Vručici, župnik će stanovati u župnoj kući u Trpnju.

Župna kuća u Kuni bila je nekoć obitavalište svećenika. Poslije Drugog svjetskog rata oduzeta je Crkvi te je poslužila kao ambulanta i stan za doktora. Za nju se nije tražio povrat pa je ostala u vlasništvu države.

Zahvalni smo ocu biskupu na brizi za naš puk i za našu Župu!

Novo doba i novi raspored bogoslužja

Odlučeno je da će se župna sveta misa održavati prve dvije nedjelje u mjesecu u Deloriti, a ostale nedjelje u Matici. Svete mise u Deloriti služiti će brat Dražen. Kroz to će vrijeme župnik don Alan Keri služiti svete mise po okolnim župnim crkvama. Sve će se odvijati po rasporedu koji je naš župnik zatekao i koji je uspio prilagoditi svome rasporedu.

Dnevne svete mise u Deloriti održavaju se gotovo svaki dan po rasporedu Zajednice Božjeg Milosrđa.

Čišćenje Matice kao župne crkve povjerava se ženama iz svih mjesta jer se radi o zajedničkoj crkvi. Po riječima župnika čišćenje crkve je čast. Prilika je to da jedan mali dio svoga vremena posvetimo u poniznosti Gospi.

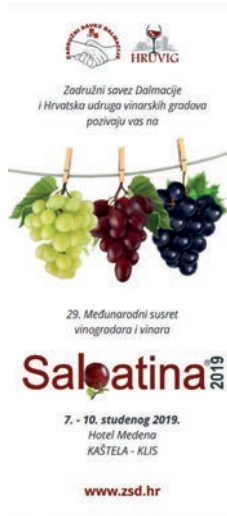
Raspored nedjeljnih svetih misa: u Kuni u 9.00 sati, u Trpnju u 11.00 te u Donjoj Vrućici u 16.00 sati.

Jugo

I dok jugo divljački šiba,
 ja se gušim ko na suhom riba.
 I ne da jugo, ne da vani
 kao da vrata otvoriti brani.
 I ono jugo u mojoj duši,
 također pustoši i ruši.
 I sve jače svakog sata,
 dan me ovaj steže oko vrata.
 Neiskorišten, bez ičega,
 pun ničega.

Šampioni

Šampion bijelih suhих i polusuhих vina i najbolje ocijenjeno vino

– CHARDONNAY PRINCIPOVAC 2016. – ILOČKI PODRUMI d.d., Ilok

Šampion crnih suhих i polusuhих vina

– MERLOT RESERVE 2011. – VINO MILAS, Humac, Bosna i Hercegovina

Šampion pjenušavih vina

– PJENUŠAC GOSPOJA 2016. – GOSPOJA, poljoprivredna zadruga, Vrbnik, otok Krk

Šampion vina sorte plavac

– DINGAČ 2017. – PELJEŠKI VINOGRADAR d.o.o., Kuna Pelješka

Šampion vina sorte pošip

– POŠIP ZURE 2018. – OBRT ZURE, Lumbarda, otok Korčula

Šampion kvalitete jakih alkoholnih pića

– CHERRY – BOGDANOVIĆ DAVOR, Seoca

Šampion izgleda proizvoda

– EDIVO Q 2018. – EDIVO d.o.o., Janjina

Priznanje za najbolje ocijenjeni zadrugni proizvod

– DINGAČ 2013.- DINGAČ, poljoprivredna zadruga i vinarija, Potomje

Najbolje ocijenjeni proizvod u kategoriji rakija i destilata

- VILIJAMOVKA RAKIJA – STAVAL d.o.o., Cernik

Priznanje za najbolje ocijenjeni Hrvatski otočni proizvod

- MIRTA liker od ploda mirte (mrče) – NATURA ANTUNOVIĆ, Orebić

Najbolje otvoreno crno vino

- MERLOT BARRIQUE 2018. – ANĐELKO VRSALJKO, Nadin

Najbolje otvoreno bijelo vino

- MARAŠTINA I MALVASIJA DUBROVAČKA 2018. – STJEPAN VUČEMILOVIĆ, Zadar

Najbolje mlado crno vino

- MERLOT 2019. – OPG ELVIS NIMČEVIĆ, Nadin

Najbolje mlado bijelo vino

- POŠIP 2019. – FRANO BANIČEVIĆ CAR, Smokvica, otok Korčula

Velike zlatne diplome za kvalitetu otvorenih i mladih vina

- MERLOT 2018. OBITELJ MARAŠ Vrsi
- SYRAH, MERLOT 2017. STJEPAN VUČEMILOVIĆ Zadar
- CUVÉE – SYRAH 2017. OPG STANKO ČAČIĆ Stankovci
- POSTUP DONJA BANDA 2018. POSTUP, poljoprivredna zadruga Oskorušno
- SVRDLOVINA 2018. ANĐELKO VRSALJKO Nadin
- PLAVAC MALI 2016. OPG TONI BOJANIĆ Jelsa, otok Hvar
- MERLOT, SHIRAZ 2018. MORAVEC DUBRAVKO Mlini
- MERLOT 2019. VINA I LIKERI FIOLIĆ Zadar
- PLAVAC MALI 2019. OPG BARTUL vl. Nikša Zaninović Sv. Nedjelja, otok Hvar
- ZLATNA VRBNIČKA ŽLAHTINA 2019. POLJOPRIVREDNA ZADRUGA VRBNIK Vrbnik, otok Krk
- SYRAH 2019. OPG BOŽO BAČIĆ Podgrađe
- MERLOT 2019. STJEPAN VUČEMILOVIĆ Zadar

Očuvanje hrvatskih govora kao dijela nematerijalne kulturne baštine

Marijana Tomelić Ćurlin

Jezične značajke peljeških govora – Fonologija

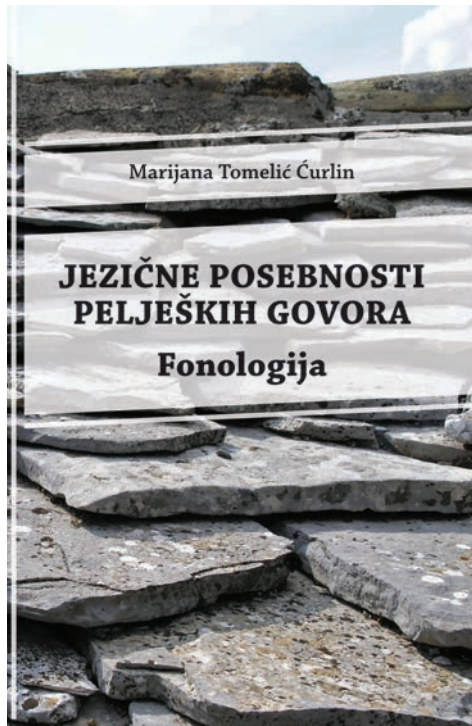
Split: Filozofski fakultet, 2019., 260. str.

U okviru projekta *Dijalektološka i jezičnopovijesna istraživanja hrvatskoga jezika* voditelja prof. dr. sc. Josipa Lisca već se dugi niz godina prikuplja i obrađuje dijalektna građa iz čakavskih, kajkavskih i štokavskih govora s ciljem očuvanja hrvatskoga jezika, svih njegovih narječja i dijalekata. Na projektu se obrađuju dijalektološka i jezičnopovijesna pitanja, suvremeno hrvatsko dijalekatno stanje organskih idioma i geneza hrvatskih narječja te hrvatska jezična baština zapisana u književnim djelima i u drugim jezičnim spomenicima.

Krajem 2019. godine u sklopu navedenoga projekta objavljena je knjiga *Jezične posebnosti peljeških govora – Fonologija* autorice Marijane Tomelić Ćurlin izvanredne profesorice na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Splitu.

Autorica se već dugi niz godina bavi pelješkom jezičnom situacijom, zapisuje, popisuje i opisuje jezične činjenice prikupljene na terenu.

Svoja istraživanja počela je prikupljanjem jezičnih podataka za svoju doktorsku disertaciju koju je obranila 2008. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. No, već je

tada uvidjela da je *riječ*, to nematerijalno kulturno dobro, od neprocjenjivog značaja te da ukoliko se ne zapiše, vrlo lako može nestati. Stoga je autorica željela jezično opisati pelješke govore svjesna činjenice da je jezik naše najupečatljivije obilježje i kao takvo podložno brojnim promjenama. Pod utjecajem različitih strukturalnih, društvenopolitičkih i sociopsiholoških čimbenika svi su jezici stalno, na različite načine i ne uvijek u jednakoj mjeri, izloženi promjeni. Ta spoznaja poseban je bila motiv za ovo istraživanje. U tom kontekstu Marijana Tomelić Ćurlin opisala je pelješke govore, točnije rečeno deset govora na poluotoku Pelješcu (govor **Brijeste, Donje Vrućice, Janjine, Kućišta, Kune, Lovišta, Pijavičina, Potomja, Putnikovića i Stona**). Kao što je to slučaj u dijalektološkim istraživanjima, krenula je tragom starijih u selu i zapisala sve što su stari govorili, onako kako su govorili, a zatim prikupljenu građu jezično opisala. Stoga ove knjige ne bi ni bilo da nije bilo dragih ljudi, dobrih domaćina, mojih ispitanika. Njima posebno zahvaljujem na njihovoj srdačnosti, susretljivosti, strpljivosti i razumijevanju. Oni su mi svojim pričama i razgovorima otvorili vrata svoga svijeta, nesebično me pustili da zavirim u stara vremena i *pripovidali mi kako je nekad bilo i kako je sada*.

Knjiga daje lijepi presijek sinkronijskoga i dijakronijskoga jezičnoga opisa jednoga poluotoka, a autorica ovom građom doprinosi očuvanju jezične baštine.

Sjećanja na prošla vremena

Da se ne pomete...

Gospa od Milosti

(2. srpnja)

Gospa od Milosrđa je veliki svetac, u nas je to zavit od poja.

Na slici u Matici Gospa je prikazana s maslinovon grančicom i klason žita. Govoru da su to donili Osobjavci, Kunovjani su dali list loze. Tako to prikazuje poje. To je veliki zavit. Tad se ne radi u poju. Zavit je samo od Osobjave i Kune.

U staro vrime Gospa bi se iznosila, stavjala bi se po srid crkve. Žene su je na kolinima, klečeći obahodile. Bila bi procesija okolo crkve u kojoj se nosila slika Gospe, blagoslivjalo se poje. Posli procesije bila bi misa. Sva bi se vrata na crkvi otvorila. Zvona su klempesala.

Isprid Matice, sa strane bile su klupe od kamena. Ko sa se sićan na njimabi sidili ugledni judi, kršćani, bili su iz svakoga sela: iz Kune Niko Hilić, iz Pijavičina Vicelić, iz Potomja Stipo Mikula, iz Donje Bande Gašpar Harlović, iz Oskorušna Baldo Orebičić. Zvali su se fabričiri u njih si se mogo pouzdat.

U crkvi su ženske sidile sprida, muški su stali ozada. Za se poč pričesti, moro si se prvo ispovidi, na glavi se nosila veleta.

Sićan se da su se na Gospu od Milosrđa oženili Nevenka i Joko Bobanović. U Gornjoj Vručici je velika festa. Ko bi se zavitovo, hodijo bi i tamo.

pripovidala Katica Palihnić (1924.)

Sjećanja

U *Zvonima Delorite* uvijek volim pročitati „sjećanja” gospodina I. Santice. U zadnjem broju spomenuo je s nekoliko lijepih riječi Katu, ženu Indijana, što je i mene potaknulo na pisanje.

Kate, moja draga prijateljica iz djetinjstva. U Oskorušnu smo zajedno išle u školu, zajedno se igrale u nje „pod boton”, često zajedno u Grudama čuvale ovce, tj. njezine ovce, cilo stado, i našu kozu.

Kate je bila dobra, tiha, za nju se znalo reći „mala, a tako vridna”. Ne, nije se ona s nama ostalima verala po murvama, niti skakala s velike Šaletičeve kostile na kopu oštrog pruća. Nije ona s nama *mahnjitala* po Oglavčinama i tamo ubila koju zmiyu. Za razliku od mene nikad nije došla doma krvavog koljena i *rasparane veste*.

A onda je ta dobra, poslušna Kate svojom pričom potakla mene na moj prvi „čin” revolta i otpora. *Pripovidala* bi mi kako je *lipo* u svanuće *poć čuvat* ovce priko Privora pa dalje u brdo. Moji doma ni *čut*. Jedno jutro, bilo mi je osam godina, po mrkloj noći sam se *išujala* iz kuće, izvela kozu i po dogovoru čekala Katu na Studencu.

Kako sam se osjećala ponosno, kad sam se uspela na to brdo te *doli vidila* Prosik prema Trpnju.

Spomenuti Studenac bio je centar sela. Nije to bila neka lijepo popločana pjaca ili betonirani teren. Na mjestima je bio strm, neravan, kamenit; nije ga resila neka ljepota, ni onda, a ni danas pogotovo. Međutim, Studenac je bio pun života. Na njemu su se klali gudini, potkivale mazge. Tu se za Svetog Ivana palio i preskako oganj. Na Studencu se *nahodilo*, dogovaralo, dočekivalo i ispraćivalo žive i mrtve. Tu bi žene u zoru čekale jedna drugu za *poć* „u goru” u Zabrdě. Tu bi s mazgama punim grma na povratku malo *fermale*. Nije bilo lako iz Zabrdā uzaći na noge.

Za blagdan Gospe Delorite i prve pričesti u Kuni sa Studenca bi se uputila karavana mazaka, a bio bi tu i koji konj. Samar i rep bi se pokrio šarenim *tapićem*. Žene su bile na samaru *lipo* obučene, a djeca su *sidila* na repu. Nezaboravna je uspomena mog odlaska u Kunu za prvu svetu pričest. Tada

sam sjedila na repu Zeke tete Slavuške koja mi je ponavljala: „Ovo ti je najljepši dan u životu“!

Natrag na Studenac. Na njemu su se skupljale mazge kad se točilo vino i vezivale mazge koje bi dognale masline. Na njemu bi se odmarao *galantar* i redovito „gostovao“ Imbro sa svojim ciganima. Na Studencu si *uvik* mogao nekog *vidit* ili *srest*. Barišu svakako. Muška djeca bi mu se rugala i *bečila*, a on bi za njima kamenjem. Ne bi *stigo* daleko, vino bi ga zanilo.

Jadan Bariša!

Danas na Studencu nema ni žive duše. Kuće su u blizini uglavnom prazne. Nema više ni vrtla *dide* Martina ni velike zimice čije su grane padale na njega. Dominiraju garaže. Razumljivo je zašto su ih ljudi na tom mrtvom i neiskorištenom terenu izgradili.

Kad dođem na Studenac, najradije bih projurila dalje, ali ne mogu. Magnet Oskorušna je prejak. *Fermam!* Iskoristim jedino ono za što Studenac danas služi: tu parkiram svoje vozilo pa pođem *obać* voljeno selo!

Mira Cibilić Biegman

Karmel božjeg milosrđa

Duhovna glazbena večer u Kuni i predstavljanje Karmela Božjeg Milosrđa

Dana 28. rujna 2019. u crkvi Gospe Delorite u Kuni održana je zahvalna i dobrotvorna Glazbena duhovna večer „Mozaik Milosrđa“ s namjerom prikupljanja novčanih sredstava za gradnju samostana sv. Josipa za braću u Donjoj Vručici. Tom je prilikom nastupio dubrovački tenor Stijepo Gleđ

Markos (videozapise s nastupom vrhunskoga tenora možete pogledati na stranicama Karmela Božjeg Milosrđa – KarmelBM.wordpress.com).

Ovdje se donosi obraćanje brata Dražena Marije, njegove riječi o svom pozivu i nastanku Karmela Božjeg Milosrđa.

Dragi prijatelji,

hvala milosrdnom Isusu i Mariji, majci i kraljici Karmela i Milosrđa za svakoga od vas, što su vam srca bratski i sestrinski otvorena, što je svatko od vas kamenčić u mozaiku Božjega milosrđa!

Isus kaže: „Gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam i ja među njima!” (Mt 18, 20). Koliko nam svima znači da smo zajedno u Isusovo ime! Onda to zajedništvo dobiva snagu koju ni u kojem drugom slučaju ne bi imalo – snagu, ljepotu, zaštitu – koja se zove Isus – naš ljubljani Spasitelj... nutarnji razlog naše povezanosti...

U ovom kraju možda nije bilo dovoljno prilike da nešto više kažemo o našem pozivu pa sada koristimo priliku za to.

Predstavljanje poziva Karmela Božjeg Milosrđa

Naš poziv je molitva! A „molitva”, ona nutarnja, misaona, „razgovarati je prijateljski često ne samo s Onim za kojega znamo da nas ljubi”, kaže sv. Majka Terezija Avilska (*Moj život* 8, 5). „Često, nasamo!” Sam Isus nas potiče da ustrajno molimo, sv. Pavao – da bez prestanka molimo, a drevno, Prvotno karmelsko pravilo nam nalaže: „Razmatrajte dan i noć o Zakonu Gospodnjem i bdijte u molitvi.”

Počeci Karmela

Karmel! A što je Karmel? Riječ znači Božji rascvjetani vrt ili vinograd; prostorno – to je osamljeno, a vegetacijski predivno brdo u Izraelu na kojem je živio veliki prorok i molitelj sv. Ilija, njegovi proročki sinovi i kasnije – brojni molitelji koji su imali poziv povući se u osamu da bi više i bolje bili u ljubavi uronjeni samo u Gospodina po molitvi i skromnom životu. Sveti papa Lav XIII. rekao je: „Šutnja, povučенost, odricanje – to troje – bez toga nema molitve, a bez molitve Karmel je ništa!” To troje je jednom riječju – PUSTINJA! Pustinja koja je zaštita molitvene oaze, pustinja koja je ispraznjenost i suhoća samo radi toga da se više i bolje može primiti ispunjenost Bogom i okrjepa živom vodom Njegove ljubavi, za sebe, ali još više za druge. Bog kaže po proroku Hoše: „Stoga ću je, evo primamiti, odvesti je u pustinju i njenu progovoriti srcu” (Hoš 2, 16).

Tim je pustinjacima na Karmelu biskup i patrijarh iz Jezuralema, sveti Albert, dao pravilo, zaštitio ih je. Rekao je: „Vi ste korisni za Crkvu, hrabro nastavite živjeti svoj poziv na molitvu u pustinji. Ja vas štitim, podržavam vas i dajem vam svoj blagoslov” – tako su službeno nastali karmelićani u 13. stoljeću.

Karmel prelazi u Europu

Kad su ih iz Svete Zemlje protjerali islamski progonitelji, došli su u Europu i tu su se borili do danas da bi ostali vjerni svome pozivu molitve. Tu im je u Engleskoj Gospa dala predivni dar – Škapular – koji mnogi od vas već

nosite! U Europi ih je dočekalo puno izazova. Počeli su prečesto izlaziti iz pustinje, baviti se poslovima koji su ih rastresali. Tako je trpjela njihova molitva bez koje je – kako smo čuli papu Lava XIII. – Karmel ništa, besmislen! Zato se više puta poduzimala obnova, vraćanje na prvotni žar. Najveći su obnovitelji Karmela naša sveta majka Terezija Avilska i naš sveti otac Ivan od Križa, naši veliki učitelji i uzori koje rado i vama preporučamo – da čitate njihova djela, njihove životopise i od njih učite istinsku duhovnost!

Poticaj na pustinju

Nama je Isus dao taj nezasluženi dar – pozvao nas je u Karmel. Živjeli smo u Karmelu – s. Maja Pavla u Družbi Karmelićanki Božanskog Srca Isusova 16 godina, ja u Redu bosonogih karmelićana 12 godina – i ondje nastojali živjeti Isusov poziv. Jesmo molili i radili lijepe stvari u apostolatu – bilo bi dugo nabrajati kakve smo sve službe imali u Zagrebu – ali nismo imali pustinju, tj. imali smo je premalo i osjećali smo, prvo svatko zasebno, a kasnije i zajednički – da nas Isus snažno potiče, usmjerava, privlači – u karmelsku pustinju. Imali smo u Zagrebu sve potrebne uvjete, ništa nismo morali graditi, ništa ljudima objašnjavati o svom pozivu, o tome zašto s. Maja Pavla nije župna sestra, zašto ja nisam župnik, imali smo strukturalnu sigurnost i – da tako po svjetovnome kažem – dobar položaj. Ali nismo imali pustinju!

Novi početak

Sve smo to ostavili i nakon što smo sve provjerili s duhovnicima i crkvenim poglavarima, dobili sve potrebne dozvole – što je nama bila potvrda da to doista Isus želi – došli smo u Dubrovnik jer je biskup Mate Uzinić odlučio podržati Isusov poziv u nama – novi početak. Imali smo poziv, otvorena srca (troje nas je bilo), imali smo Isusa – i ništa više! Sve je trebalo iznova. Biskup nam je dao svoj apartman na Koločepu, ondašnji župnik dio župne kuće, prijatelji su nas podržali da imamo osnovna sredstva za život i krenuli smo! Ušli smo u pustolovinu života u kojoj je svaki dan bio novi, lijepi i zahtjevni izazov, nastojanje, borba – da poziv koji nam je Isus dao – zaživimo. U

biskupiji smo koja nema nijedne „pustinje”, nema nijednog kontemplativnog samostana u kojemu su braća ili sestre posvećene isključivo molitvi. Prije su bili benediktinci, klarise – danas je to samo egzotična uspomena – otok Lokrum, Samostan sv. Klare... Nije nam lako objasniti što mi to hoćemo, što radimo – zašto toliko vremena provodimo u crkvi, u klanjanju, u tihoj molitvi (na Koločepu su župljani znali komentirati župniku: „Kako oni to – šute, a mole!?”), zašto ne držimo župske vjeronauke, probe pjevanja za zborove, zašto se malo više ne družimo s ljudima, zašto ja nisam župnik!? Vi dobro znate da se mi i podružimo i imamo duhovne susrete, slične ovom i da nismo potpuno u pustinji (netko u našoj obitelji ima i imat će i takav poziv na povučeniji život u molitvi, ali nismo svi u potpunoj pustinji), ali mi to ne možemo u onoj mjeri i na onaj način kao neki drugi – jer nas ISUS POZIVA na nešto drugo, na PUSTINJU! I naša sveta majka Terezija Avilska dala nam je strogo pravilo za naše susrete s ljudima: „Ili pričati o Bogu ili šutjeti!” Molitveni život u Crkvi je poput korijena ruže – ne vidi se, a omogućuje da Crkva cvate. Ako bi korijen htio van, cijela bi se ruža osušila. Prevedeno za nas: ako bismo bili puno vani i malo molili – ne bismo vam imali što dati. Bili bismo ništa, kao sol koja je obljutavila!

A tu molitvu koja nam je poziv, upućujemo za Crkvu, svijet, za spas duša, za vas... i to nam je prvi apostolat. Iz nje se onda rađa navještaj,

apostolat duhovnosti – moliti i širiti molitvu kao sredstvo susreta s Bogom Milosrđa. Pozvani smo dijeliti ono što i sami nastojimo živjeti: kroz duhovno gostoprimstvo, duhovne obnove, hodočašća, molitvene susrete, duhovne razgovore, sakramente ispovijedi, djela milosrđa...

Duhovno razumijevanje poziva Karmela Božjeg Milosrđa

Ovo je večeras – ponajprije večer zahvalnosti za DUHOVNO zajedništvo s vama, dragi prijatelji, koji ste prihvatili naš POZIV, tj. koji ste prihvatili Isusa onako kako je ušao u naš život. Vidite vrijednost takvog nasljedovanja Isusa i pomažete nam da bolje živimo s Isusom koji je duge trenutke svoga života provodio u samoći molitve sa svojim Ocem, u zajedništvu s Gospom, sa sv. Josipom i u potpunoj samoći pustinje, večernjih, noćnih i jutarnjih bdijenja čak i onda kad je bio u jeku svoga kratkotrajnog – samo trogodišnjeg – javnog djelovanja.

Hvala Isusu za svaku vašu iskrenu molitvu i blagoslov i možda čak prikazanu žrtvu za ovaj Karmel. Mi ne možemo dovoljno zahvaliti za duhovna dobročinstva, duhovna djela milosrđa koja ste nam zbog Isusa iskazali – i tako nam pomagali da Isusu budemo poslušniji, vjerniji! Neka vam Isus stostruko uzvрати. Nemojte prestati za nas moliti! Nismo to zaslužili, nismo

zaslužili ovaj poziv, ali duboko vjerujemo da Isus zna zašto nam ga je dao i da će ga On u nama ostvariti! S duhovnim djelima milosrđa mnogi ste povezali i tjelesna djela milosrđa! Sve što imamo ili bolje rečeno, koristimo, primili smo. Ne želimo sigurnost ovoga svijeta. Nju smo imali i nju smo napustili, nas troje – jer i sestra Judita koja nam se kasnije pridružila (i sada je unutar postupka pridruživanja u razdoblju kušnje), imala je svu zemaljsku sigurnost u svojoj Družbi sestara milosrdnica. Ne želimo velike zgrade, ne želimo standard, atraktivne lokacije. Samo imamo potrebu za jednostavnim i siromašnim skloništem u samoći – gdje možemo što bolje živjeti molitvu i gdje, ako je volja dobrog Boga – može doći još koji brat, koja sestra da s njima dijelimo Isusa i bilo tko od vas koji u sabranosti s nama želi podijeliti djelić našeg poziva – i u tome smo zahvalni za popriličan broj onih koji su prošli kroz našu pustinju u nastajanju i s kojima smo mogli podijeliti, premda u provizornosti, svetu pustinju koja se kroz borbu među nama probija i oblikuje kao *mozaik Milosrđa*.

Samostan za sestre i samostan za braću

Sestre i braća (buduća – jer još sam samo ja ovdje – no ima onih koji se žele pridružiti i povremeno već borave s nama (preporučamo ih u vaše molitve!), sestre i braća u zajednici, odnosno točnije rečeno trebaju odvojena prebivališta na odmjerenoj udaljenosti koja će istovremeno podržati i naše zajedništvo u pozivu, molitvi, služenju bližnjima i materijalnim dobrima. Na Koločepu smo bili smješteni u dvije kuće – ovdje je bila jedna pa smo već prije dolaska ovamo bili u potrazi za mjestom gdje bih ja živio i gdje bih mogao primiti na iskustvo, u goste, bar jednog mladića koji želi upoznati ovaj poziv i možda nam se pridružiti. Božja providnost potaknula je dobročinitelje koji su obećali dragocjenu pomoć u gradnji. Preko biskupa Mate Uzinića i otvorenog srca tamošnjeg župnika i župljana providnost je pokazala Donju Vručicu – divno zemljište u skrovitosti, pored crkve, na kojemu su ostatci župne kuće uništene u Drugom svjetskom ratu – kao mjesto gdje bi se moglo graditi. Ja sam isprva bio velikodušno ugošćen kod braće franjevac u Orebiću (hvala vam braćo!), a kasnije u kućici na vrhu Kune kod Zorana Rose, njezina vlasnika i Marije Jelovčić i Borisa Jelovčića, njegove bliske

rodbine (hvala vam od srca!) i požrtvovnih prijatelja (obitelji Tomaš) koji su mi pomogli obnoviti kućicu i izgraditi kupaonicu. Za to vrijeme prilagođavali smo ovdje samostan ne bi li bio prikladniji za naš poziv. Zahvalni smo za mogućnost privremenog korištenja ovog samostana i crkve. Oni su prije godinu dana postali naše utočište – boravište za sestre, mjesto za primanje mladih koji žele upoznati ovaj poziv, za drage ljude koji žele provesti koji dan u molitvi s nama, za primanje ljudi na razgovor, ispovijed, za slavljenje svete mise i klanjanja – kako u ovoj crkvi, tako zimi u unutarnjoj kapelici... Zahvalni smo, a istovremeno svjesni privremenosti... Ne trebamo naime velike zgrade – kulturne, turističke atrakcije – već nešto malo, siromašno, skrovito, u prirodi, u pustinji... – *ako se sruši da što manje buke stvara...* – kako je sv. Terezija Avilska govorila o samostanima koje je osnivala.

Samostan za braću u Donjoj Vrućici

Hvala vam, dragi prijatelji, što nam u tome pomažete... Hvala ekipi volontera koji su predložili dobrotvorni koncert. Oni su željeli da se ovdašnji ljudi upoznaju s onim što se događa u Vrućici i da se pomogne u obnovi dijela župne kuće u koju bi se smjestila kuhinja i još jedna soba, a nama je ta ideja bila poticaj prije svega na zahvalnost.

Evo sad bih vam pokazao nekoliko fotografija na kojima se vidi što se događalo u Vrućici u zadnjih godinu dana, kako je rastao *mozaik Milosrđa*, po vrlo posebnom zagovoru našeg svetog oca Josipa – Marijinog zaručnika! Dok smo njemu molili deveticu, pojavio se „ključni” dobročinitelj koji je sve pratio, osobito u kritičnim trenucima (nije želio da ga ističem). Hvala i svima onima čija imena neće biti spomenuta (za što molim za razumijevanje) – iz ovoga kraja i raznih drugih krajeva za doprinos u osmišljavanju, nacrtima, materijalu, izvođenju radova, volontiranju, popustima...

I molimo vas, za sve što mi možemo učiniti za vas, u skladu s našim pozivom, budite slobodni obratiti nam se. Bit će nam drago da od nezaslužjenih darova možemo dijeliti s vama, a ponajviše u molitvi koju vam svim srcem obećajemo!

I na kraju, najdraži zadatak, zahvala Gospodinu za ovo dvoje njegovih bisera: za našega Stijepa i našu Jelenu! Pozivam vas da im ne plješćemo, nego da Isusu sada prikažemo trenutak molitve za njih – neka to bude kroz našu pjesmu – ne tako savršenu kao njihovu, ali od srca.

Škola

Generacija

Moja generacija
odnedavno ne misli na knjigu,
nego na ljubavnu brigu.

Moja generacija
srca teška mora dalje!
Pamtite ove lude dane!

Moja generacija
zadala je mnogima slatke probleme,
sada kreće u nove dileme.

Moja generacijo,
hrabro plovi naprijed!
Završili jednu plovidbu, pripremi se već za novu!

Moja generacija
više neće biti ista.
Na raskrižju odluka rastati se mora.
Suza, osmijeh, pozdrav.

Moja generacija,
napisa vam ovu pjesmu
za sto godina nama za feštu!

*Petra Ančić, 8. razred
OŠ Kuna, Kuna*

Božićno vrijeme

Božić se svugdje slavi
u domovini ti svijeće pali
bor kiti
sretan treba biti!

Ispod bora, pokloni stoje,
djeca svaku minutu broje
kad će ih otvoriti
i nove igračke pronaći.

I nova godina stiže
svakim danom sve je bliže
nove radosti i veselje
svakom drugačije želje.

Dok blagdansko vrijeme traje,
čuje se smijeh i radost
kao da se opet obnovila mladost!

*Nela Žužul, 8. razred
OŠ Kuna, Kuna*

Proliće i ja

Prvi prolitni dan,
poželio san odma izletit van.

Pozva san rođaka i brata,
hitro san otvorio vrata.

Isprid kuće pismu piva crni kos,
umalo san izletio bos.

Oko mene žurno zuje bumbari i pčele,
šparoge ubrala susida Jele.

– Uzmi, sinko moj! – susida mi reče.
Ruke joj pune života, umalo suza poteče.

Svuda opojni miris zumbula i žutih lala,
nasmija nas razigrana mačka mala.

Sklopin oči – pa ovo je prava srića!
Uhvaćen trenutak mene i prolića...

*Ivano Lukač, 7. razred
OŠ Kuna, Kuna*

Iz našeg zognja

Urmašice

Sastojci:

- 25 dag maslaca
- 25 dag mljevenog šećera
- 10 dag mljevenih lješnjaka
- 25 dag mljevenih oraha
- 10 dag čokolade otopit i ohladit
- 15 dag mljevenih keksa
- 2 dl soka od naranče

Maslac i šećer izbatiti. U maslac i šećer dodati orahe, lješnjake, kekse, sok od naranče i malo čokolade. Podijeliti smjesu napola i u prvi dio staviti ostali dio čokolade.

U kalup staviti prozirnu foliju (kalup srneći hrbat). U dno staviti tamniji dio, a na vrh svjetliji. Pokriti folijom i staviti u hladnjak. Kad se stvrdne, izvaditi iz kalupa i rezati na komade. Ukrasiti šlagom.

U slast!
Anita Ostoja

GLASILO ŽUPE UZNESENJA MARIJINA
20243 Kuna — zvonadelorite@gmail.com

Župnik

Don Alen Keri
+385 95 505 2005
alen.keri2@gmail.com

Tehnička obrada

Emanuela Tomelić

Lektorica

Marijana Tomelić Ćurlin

Izdavač

Župni ured Kuna — Pelješac

Urednički odbor

Don Alen Keri
Rina Tomelić

Fotografije

Damir Vidoš
Boris Poluta
Božo Prnić
Ljubomir Vranješ

Tisak

on line izdanje

ISSN

1334-9441

Grafički urednik

Luka Vidoš

Za internu upotrebu, izlazi povremeno

BLAGOSLOVI BOŽE RUKU KOJA DAJE

Oni koji su pomogli da ovaj list izađe:

Općina Orebić, kasica u Matici, PZ Kuna 1898., Marina Marirazza, Marina Cotić,
Ana Daničić i anonimni darivatelji!

*Molimo vas da nas i dalje potpomažete vašim molitvama i novčanim prilozima.
Svako vaše dobro djelo blagosloвила Gospa Delorita!*

